

Tiina Autio ja Tiia Perälä

Raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutukset raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen

Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sairaanhoitaja (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sairaanhoidaja (AMK)

Tekijä: Tiina Autio ja Tiia Perälä

Työn nimi: Raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutukset raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen

Ohjaaja: Helinä Mesiäislehto-Soukka, TtT, lehtori & Raija Palo, TtM, lehtori

Vuosi: 2020 Sivumäärä: 50 Liitteiden lukumäärä: 1

Huumeiden käyttö on vakiinnuttanut asemansa niin maailmanlaajuisesti, kuin Suomalaisessa yhteiskunnassa. Raskaana olevan naisen huumeiden käyttö aiheuttaa ongelmia paitsi hänelle itselleen, myös sikiölle ja syntyvälle lapselle. Koska huumeita käyttävä nainen kuormittaa myös terveydenhoitojärjestelmää, ei ongelman yhteiskunnallista merkitystä voi sivuuttaa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli ajantasaistaa äitien parissa työskentelevien hoitotyöntekijöiden huumetietoutta ja vahvistaa näin heidän osaamistaan huumeäitejä kohdatessaan.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrotaan huumeongelman laajuus, esitellään normaali raskaudenkulku ja kirjallisuuskatsauksessa käytettävät huumeet, sekä kerrotaan raskaudenaikaisesta huumeiden käytöstä.

Kirjallisuuskatsauksessa eritellään eri huumeiden vaikutuksia raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen.

Kirjallisuuskatsauksen keskeinen tulos on, että huumeiden käytöllä on useita vakavia haittoja ja riskejä paitsi raskaana olevalle naiselle, myös sikiölle ja syntyvälle lapselle.

Opinnäytetyön jatkotutkimusaihe on raskaudenaikaisen huumeiden käytön pitkäaikaisvaikutukset lapseen.

Avainsanat: Raskaus, huumeet, sikiö, äiti, lapsi, vaikutukset

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Nursing

Authors: Tiina Autio and Tiia Perälä

Title of thesis: The Effects of Drug Abuse During Pregnancy on the Pregnant Woman, Foetus and Child

Supervisor(s): Helinä Mesiäislehto-Soukka, PhD, Senior Lecturer & Raija Palo, MNSc, Senior Lecturer

Year:2020

Number of pages:50

Number of appendices:1

Drug abuse has established its position both globally and nationally in the Finnish society. Drug abuse during pregnancy causes problems not only for the pregnant woman herself, but also for the foetus and the child that is born. Since the drug abusing woman burdens the health care system, the social importance of the problem can not be ignored.

The aim of this thesis is to update the knowledge about drugs among the health care workers that work with pregnant women. Updating this knowledge strengthens their competence when they encounter drug-abusing mothers in their work.

In the theoretical part of the thesis, the following topics are discussed: the extent of the drug problem, a description of a normal pregnancy, general information about the drugs that are included in the literature review, as well as information about drug abuse during pregnancy.

The effects of drug abuse to the pregnant woman, foetus and child are presented in the results of the literature review.

The main result of the literature review is that drug abuse during pregnancy causes major harms and risks not only to the pregnant woman, but also to the foetus and the child that is born.

A topic for further research would be to study the long term effects of drug abuse during pregnancy on the child.

Keywords: Pregnancy, Drugs, Mother, Foetus, Child, Effects

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO.....	8
2 NORMAALI RASKAUS JA LAPSEN KEHITYS ENSIMMÄISEN ELINVUODEN AIKANA	9
3 YLEISIMMÄT HUUMEET JA NIIDEN KÄYTTÖ	12
3.1 Kannabistuotteet	12
3.2 Kokaiini	13
3.3 Amfetamiini	13
3.4 Opiaatit.....	14
3.5 Huumeiden käyttö yleisesti	15
4 HUUMEIDEN KÄYTTÖ RASKAUDEN AIKANA.....	19
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	21
5.2 Kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön menetelmänä	21
5.3 Kirjallisuuskatsauksen tiedonhaku	22
5.4 Aineiston analysointi	22
5.5 Lähteiden valinta ja laadun arviointi.....	23
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	25
6.1 Huumeiden käytön vaikutukset raskaana olevaan naiseen	25
6.2 Huumeiden käytön vaikutukset sikiöön.....	30
6.3 Huumeiden käytön vaikutukset syntyvään lapseen	34
7 POHDINTA	39
7.1 Opinnäytetyön tulosten pohdinta	39
7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	41
7.3 Yleinen pohdinta ja jatkotutkimusaihe.....	42

LÄHTEET	45
KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LÄHTEET	48
LIITTEET.....	50

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Huumeiden takaisinlasketut käyttömäärät tiettyjen kaupunkien jätevedenpuhdistamojen toiminta-alueilla	16
Taulukko 1. Tiedonhakuprosessi keskeisillä termeillä	23
Taulukko 2. Yhteenveto huumeiden vaikutuksista raskaana olevaan naiseen.....	29
Taulukko 3. Yhteenveto raskaana olevan naisen huumeiden käytön vaikutuksista sikiöön.....	33
Taulukko 4. Yhteenveto naisen raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutuksista lapseen.....	37
Taulukko 5. Huumeiden vaikutukset sikiöön ja lapseen	41

Käytetyt termit ja lyhenteet

Perforaatio	Perforaatio tarkoittaa: reikä, puhkeama, lävistys, puhkaisu tai puhkeaminen (Lääketieteen sanasto).
Perinataalinen	Perinataalinen tarkoittaa joko ennen syntymää tapahtuvaa, syntymän aikana tapahtuvaa tai syntymän jälkeen tapahtuvaa (Lääketieteen sanasto).
Prenataalinen	Prenataalinen tarkoittaa syntymää edeltävää (Lääketieteen sanasto).

1 JOHDANTO

Raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on vakavia vaikutuksia raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja syntyvään lapseen. Lisäksi raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on vaikutuksia myös yhteiskuntaan ja hoitotyöhön. Huumeet ovat kasvava ongelma maailmanlaajuisesti. YK:n julkaisemassa huumeraportissa todetaan, että noin 35 miljoonaa ihmistä maailmassa kärsii huumeiden aiheuttamista ongelmista, mutta vain yksi seitsemästä huumeongelmaisesta saa tarvitsemaansa hoitoa. Raportin mukaan huumeiden käyttäjien määrä maailmassa on noussut 30 % viimeisen kymmenen vuoden aikana. (World Drug Report 2019: Booklet 1, 2019.)

Vuonna 2018 julkaistussa tilastoraportissa kerrottiin, että tutkimukseen osallistuneiden päihdehuollon asiakkaiden keski-ikä oli 34 vuotta, ja heistä 31 % oli naisia. 42 %:lla tutkituista oli vähintään yksi lapsi, naisilla useammin kuin miehillä. (Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017, 2018.) Huumeita raskauden aikana käyttävien naisten määrästä ei ole tilastoitua tietoa. Hoitotyön työntekijät kuitenkin kohtaavat heitä ja vieroitusoireista, sekä monista muista huumeisiin liittyvistä oireista kärsiviä vastasyntyneitä lapsia säännöllisesti työssään.

Opinnäytetyön tavoitteena oli ajantasaistaa äitien parissa työskentelevien hoitotyöntekijöiden huumetietoutta ja vahvistaa näin hoitopolun toteutumista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailevaa kirjallisuuskatsausta käyttäen vastata seuraaviin kysymyksiin: mitä vaikutuksia raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen.

Opinnäytetyön tilasi Seinäjoen keskussairaalan Naistentautien ja synnytysten toimintayksikön Naistenpoliklinikka. Tarkoituksena on, että opinnäytetyö toimii poliklinikan henkilökunnalle tietopankkina heidän kohdatessaan työssään huumeita käyttäviä raskaana olevia naisia. Toimintayksikössä on olemassa hoitopolku päihteitä käyttäville raskaana oleville naisille sekä ohje eri osastojen ja neuvoloiden vastuunjaosta perheen tukemisessa. Edellä mainittu ohje sisältää myös tiiviit kuvaukset huumeiden vaikutuksista sikiöön. Opinnäytetyössä syvennetään tätä tietoa, jotta hoitohenkilökunta saa mahdollisimman laajan tietouden huumeiden vaikutuksesta raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja syntyvään lapseen.

2 NORMAALI RASKAUS JA LAPSEN KEHITYS ENSIMMÄISEN ELINVUODEN AIKANA

Raskaus saa alkunsa munasolun hedelmöityessä, ja kestää normaalisti noin 10 kuukautta. Raskaus jaetaan kolmanneksiin siten, että ensimmäinen kolmannes käsittää raskausviikot 0 – 13+6, toinen kolmannes 14 – 27+6 ja kolmas kolmannes 28 – 42. (Ihme & Rainto 2015, 255.)

Ensimmäisen kolmanneksen aikana sikiö on erittäin altis ympäristön vaaratekijöille, kuten äidin käyttämille päihteille ja lääkkeille. Nämä ulkoiset tekijät voivat tässä raskauden vaiheessa aiheuttaa jopa keskenmenon tai monenlaisia kehityshäiriöitä. Ensimmäisen kolmanneksen aikana kehittyvät elintärkeät elimet ja kudokset, kuten sydän ja hermosto. Ensimmäisen raskauskuukauden aikana sikiön hermostoputket kehittyvät ja sulkeutuvat, sikiön raajasilmut tulevat näkyviin ja istukka alkaa kehittyä. Toisen raskauskuukauden aikana sikiön kädet, jalat, nenä, korvat ja silmäluomet kehittyvät ja sydän lyö 130-160 lyöntiä minuutissa. Kolmannella raskauskuukaudella syntyvät sikiön hampaiden alut ja punasolujen tuotanto alkaa maksassa siirtyen kuukauden loppua kohden pernaan. (Ihme & Rainto 2015, 256.)

Toisella raskauskolmanneksella keskenmenoriski pienenee huomattavasti, ja sikiön elinjärjestelmät kasvavat ja kehittyvät. Neljännellä raskauskuukaudella sikiön alaraajat kasvavat nopeasti, iholle kasvaa ohutta karvoitusta, suoli alkaa tuottaa lapsenpihkaa ja sikiön sukupuolielimet ovat tunnistettavat. Viidennen raskauskuukauden aikana nainen alkaa tuntea sikiön liikkeit, tyttösikiöllä kehittyy munasoluja ja poikasikiöllä vatsaontelossa kivekset. Kuudennella kuukaudella sikiö reagoi koviin ääniin ja liikkua voimakkaasti. Myös maku- ja hajuaisti alkavat toimimaan ja uni-valvejaksot kehittyvät. Kuudennen raskauskuukauden aikana syntyvällä sikiöllä on jo pienet eloonjäämismahdollisuudet. Seitsemännellä raskauskuukaudella sikiön silmät avautuvat, keskushermosto alkaa säädellä hengitysliikkeitä, punasolujen tuotanto siirtyy luuytimeen, ja verenkierto ja keuhkot ovat riittävän kehittyneitä huolehtimaan kaasujen vaihdosta. (Ihme & Rainto 2015, 256-257.)

Kolmas raskauskolmannes on sikiön voimakkaan kasvamisen ja kehittymisen aikaa. Kahdeksannella raskauskuukaudella sikiö on jo syntyvän vauvan näköinen,

harjoittelee nielemistä ja pupillit reagoivat valoon. Yhdeksännellä raskauskuukaudella sikiön kasvu ja kehitys on nopeaa ja hermosto on kehittynyt toteuttamaan erilaisia toimintoja. Kymmenennen kuukauden aikana sikiön liikkeet tuntuvat voimakaina, sikiöaikainen untuvakarvoitus on hävinnyt ja rasva alkanut kertyä sikiön elimistöön. (Ihme & Rainto 2015, 257.)

Heti syntymästä lähtien lapsen terveyttä ja vointia seurataan ja arvioidaan monin tavoin. Välittömästi syntymän jälkeen lapsen hengitystä, sydämensykeä, ärtyvyyttä, lihasten jäntevyyttä ja ihon väriä arvioidaan Apgarin pisteiden avulla. Alhaiset Apgarin pisteet viittaavat ongelmiin syntymän hetkellä ja niiden avulla voidaan seurata lapsen voinnin kehittymistä. Ennen lapsen kotiutumista synnytyssairaalaan lastenlääkäri tarkastaa hänet. Lääkäri keskittyy erityisesti mahdollisten epämuodostumien havaitsemiseen, sydämen, keuhkojen sekä muiden sisäelinten toimintaan, ärsykkeisiin reagoimiseen sekä lihasjänteveyden tarkastamiseen. (Jalanko 2009.)

Lapsen kasvua ja kehitystä seurataan neuvolassa. Lapsen pituutta verrataan suomalaisten lasten keskipituuteen ja painoa verrataan lapsen pituuteen. Lapsen ei tarvitse kasvaa suomalaisen keskiarvon mukaisesti, mutta kasvun on syytä olla johdonmukaisesti hänen omalla käyrällään. Omalta kasvukäyrältään poikkeavia lapsia voidaan ohjata lääkärin tutkimuksiin, sillä häiriöt kasvussa voivat viitata esimerkiksi suoliston tai munuaisten tai aineenvaihdunnan sairauksiin. (Jalanko 2009.)

Lapsen henkinen ja motorinen kehitys on hyvin yksilöllistä. Lapsen henkiseen kehitykseen ensimmäisen elinvuoden aikana kuuluvat mm. hymyileminen noin kuukauden iässä, nauraminen noin viiden kuukauden ikään mennessä, vierastaminen noin puolen vuoden iässä sekä ensimmäisten sanojen tunnistaminen noin yhdeksän kuukauden ikään mennessä. Motorinen kehitys ensimmäisen vuoden aikana pitää sisällään mm. pään kannattelu noin neljän kuukauden ikään mennessä, tuetta istumaan oppiminen ja esineisiin tarttuminen noin kuuden kuukauden ikään mennessä, sekä pinsettiote, ryömiminen ja konttaaminen noin yhdeksän kuukauden ikään mennessä. (Jalanko 2009.)

Kuuloaisti kehittyy lapselle varhain, jo sikiöaikana. Vastasyntynyt lapsi reagoi ääniin säpsähtämällä ja sulkemalla silmänsä, kolmen kuukauden ikäinen pysähtyy kuuntelemaan ääntä ja noin puolen vuoden ikäinen kääntää päänsä kuulemansa äänen

suuntaan. Vuoden ikään mennessä lapsi reagoi myös noin metrin etäisyydeltä tulevaan kuiskaukseen. Näköaisti puolestaan on vastasyntyneellä vielä huono, mutta kehittyy nopeasti ensimmäisten viikkojen aikana. Jo kahden viikon ikäinen lapsi näkee selvästi lähelleen ja osaa kohdistaa katseensa esimerkiksi vanhemman tuttuihin kasvoihin. Kolmen kuukauden ikään mennessä lapsi osaa ottaa katsekontaktin ja seurata silmillään liikkuvaa esinettä. Kahdeksan kuukauden ikään mennessä lapsi katselee omia käsiään ja erottaa tuttuja ihmisiä ja esineitä metrienkin päästä. Kymmenen kuukauden ikään mennessä lapsi havaitsee sivusta tulevia liikkeitä ja vuoden ikään mennessä näkökyky on yhtä hyvä kuin aikuisella. (Jalanko 2009.)

3 YLEISIMMÄT HUUMEET JA NIIDEN KÄYTTÖ

3.1 Kannabistuotteet

Kannabistuotteita ovat hasis ja marihuana. Kannabista käytetään polttamalla, tai sekoittamalla sitä ruokaan tai juomaan. Kannabiksen käyttö jättää jälkiä elimistöön ja sen käyttö saattaa aiheuttaa rattijuopumustuomion jopa viikkoja kannabiksen käytön jälkeen. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 68.) Kannabiksen ensisijainen päihdyttävä ainesosa THC varastoituu elimistössä rasvakudoksiin, joten se häviää elimistöstä melko hitaasti. Huumeseula voi pysyä positiivisena jopa kuukauden kannabiksen käytön lopettamisen jälkeen. (Sairanen 2019.)

Kannabiksen käytön vaikutukset riippuvat kannabiksen lajikkeesta ja vahvuudesta, sekä kannabiksen toisen keskeisen vaikuttavan aineen, CBD:n osuudesta. Toisin kuin päihdyttävä aine THC, CBD vaikuttaa antipsykoottisesti, rauhoittavasti ja ahdistusta lieventävästi. Samoin kuin muidenkin päihteiden käytössä, myös kannabiksen käyttäjän mielentila ja seura, sekä muut mahdolliset yhtäaikaaisesti käytetyt päihteet muokkaavat aineen vaikutuksia käyttäjälleen. (Sairanen 2019.) Kannabiksen käyttö aiheuttaa aistikokemusten korostumisen. Kannabiksen käyttö vahvistaa alkoholin, sekä joidenkin muiden päihdyttävien aineiden vaikutusta. Kannabiksen käyttö voi aiheuttaa masentuneisuutta, ahdistus- ja paniikkikohtauksia tai sekavuustiloja, jotka tyypillisesti menevät ohi päihtymystilan lakatessa. Joskus kannabis voi aiheuttaa sydämen ”hakkaamista” tai hikoilua. Runsas ja krooninen kannabiksen käyttö lisää kannabiksen sietokykyä. Säännöllinen käyttö voi aiheuttaa enimmäkseen psyykkistä riippuvuutta. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 68.)

Samoin kuin tupakka, myös kannabis poltettuna lisää riskiä sairastua erilaisiin hengitysteiden sairauksiin. Kannabiksen savu sisältää jopa enemmän tervaa kuin tupakan savu. Myös vesipiipun kautta poltetulla kannabiksella on samanlaisia vaikutuksia. Pitkäaikainen kannabiksen käyttö voi myös joissakin tapauksissa nostaa riskiä sairastua skitsofreniaan ja masennukseen. (Sairanen 2019.)

3.2 Kokaiini

Kokaiini on erittäin vaarallinen huume. Kokaiini on koostumukseltaan valkeaa jauhemaista ainetta, ja sitä käytetään joko nuuskaamalla tai suonensisäisesti. Kokaiinia voidaan käyttää myös poltettavassa muodossa, nämä muodot ovat kokabase ja crack. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 69.) Kokaiini vaikuttaa keskushermostossa, ja sen vaikutukset alkavat melko nopeasti käytön jälkeen. Nuuskatun kokaiinin vaikutukset näkyvät noin kolmen minuutin kuluttua, ja suonensisäisen ja poltetun kokaiinin jopa 10-15 sekunnissa. Vaikutus kestää vain 10 minuutista 45 minuuttiin, joten käyttäjät ottavat usein monia peräkkäisiä annoksia. (Sairanen 2015a.)

Kokaiinin käytön yhteydessä on esiintynyt rintakipua, hengitysvaikeuksia, sydämen toimintahäiriöitä, sydänkohtauksia ja äkkikuolemia. Kokaiini on voimakasta psyykkistä riippuvuutta aiheuttava huume. Nuuskaamalla käytetty kokaiini voi aiheuttaa nenän verenvuotoa, hajuainin menetyksen, nenän väliseinän tuhoutumisen tai kroonisen tulehduksen. Syöty kokaiini saattaa aiheuttaa suolikuolion. Kokaiini vähentää ruokahalua ja sen vuoksi aliravitsemus on tavallista kokaiinin käyttäjillä. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 69.) Suonensisäisesti kokaiinia käyttävillä, kuten muidenkin suonensisäisten huumeiden käyttäjillä, on riski sairastua likaisten neulojen aiheuttamiin tulehduksiin ja tauteihin, kuten B- ja C-hepatiittiin tai AIDSiin. Muiden päihteiden samanaikainen käyttö muuttaa kokaiinin vaikutuksia. Erityisesti alkoholin ja kokaiinin yhteiskäyttö on pelkän kokaiinin käyttöä vaarallisempaa, sillä niiden vaikutuksesta syntyvä kokaetyleni on sydämelle erittäin myrkyllistä. (Sairanen 2015a.)

3.3 Amfetamiini

Amfetamiini, sekä sen johdokset ovat erittäin vaarallisia huumeita. Amfetamiinia voidaan käyttää suun kautta, suonensisäisesti ja nuuskaamalla. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 68.) Amfetamiinia voidaan käyttää myös polttamalla. Amfetamiini vaikuttaa keskushermostoon, sydämeen, keuhkoihin ja muihin elimiin, joten sen vaikutukset ovat moninaiset. Sen välittömiä vaikutuksia ovat mm. hyvänolon tunne, aggressiivisuus, ruokahalun väheneminen, hengityksen ja sydämen lyöntitiheyden nopeutuminen ja verenpaineen kohoaminen. Suuremmat kerta-annokset aiheuttavat lisäksi

esimerkiksi hikoilua, näön hämärtymistä ja huimausta, ja todella suuret annokset voivat aiheuttaa amfetamiinimyrkytyksen, jonka oireita ovat sydämen rytmihäiriöt, kouristukset ja koordinaatiokyvyn menetys. Pitkäaikaisesta amfetamiinin käytöstä voi seurata ns. amfetamiinipsykoosi, joka muistuttaa paranoidia skitsofreniaa. (Sairanen 2009.) Amfetamiinin käyttöön liittyy voimakas riippuvuuden riski. Amfetamiinin vieroitusoireita ovat masennus, ahdistus, ärtyvyys ja uupumus. Pitkäaikaisen käytön haittavaikutuksia ovat harhaluulot, sekavuus, aistiharhat, sekä ohimenevien amfetamiinipsykoosien riski. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 68.)

Metamfetamiinia käytetään samoilla tavoilla ja se aiheuttaa samanlaisia oireita kuin amfetamiini, mutta sen teho on suurempi. Erityisesti polttamalla ja suonensisäisesti käytettynä sen vaikutukset ovat erittäin voimakkaat. Metamfetamiinin suuren tehon vuoksi se aiheuttaa myös herkästi sekavuutta, impulsiivista käytöstä, väkivaltaisuuksia sekä harhaluuloja ja harha-aistimuksia. Sen käyttö voi myös aiheuttaa samankaltaisia psykoosioireita kuin amfetamiinin pitkäaikaiskäyttö. Metamfetamiini on voimakkaasti riippuvuutta aiheuttavaa, ja sen vieroitusoireet ovat samanlaiset kuin amfetamiinin kohdalla. Metamfetamiinin pitkäaikaisesta käytöstä voi seurata muistivaikeuksia sekä vaikeuksia kielellisissä suorituksissa ja ongelmanratkaisussa. Lisäksi metamfetamiinin aiheuttama harkintakyvyn alentuminen ja impulsiivinen käytös voi lisätä henkilön riskiä tapaturmiin ja seksitauteihin. (Sairanen 2009.)

3.4 Opiaatit

Opiaatit ovat erittäin vaaralliseksi luokiteltuja huumeita. Opiaatteja saadaan opiumunikosta. Tunnetuin opiaatti on heroini. Heroinia voidaan käyttää polttamalla, nuuskaamalla, syömällä tai suonensisäisesti. Opiaattiriippuvuutta hoidetaan buprenorfiinilla (Subutex, Suboxone, Temgesic), joka on laillinen lääke. Buprenorfiini on kuitenkin myös katukauppaan levinnyt, yleisimmin päihteenä käytettävä opiaatti Suomessa. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 68.) Opiaatit vaikuttavat keskushermostoon lamaannuttavasti ja niiden vaikutus alkaa välittömästi aineen ottamisen jälkeen hyvänolon tunteella, ja nälän ja kivun tunteiden, sekä seksuaalisen halun katoamisella. Suuremmat annokset aiheuttavat suun kuivumista, lämmön tunnetta, raajojen tuntumista raskailta, vireystilan muutoksia ja sisäänpäinkääntyneisyyttä. Edelleen

suurempien annosten vaikutuksesta hengitys hidastuu, pupillit pienenevät ja iho tuntuu kylmältä ja voi sinertää. Hengityspysähdyksen riski kasvaa annosten suurenemisen myötä. (Sairanen 2015b.)

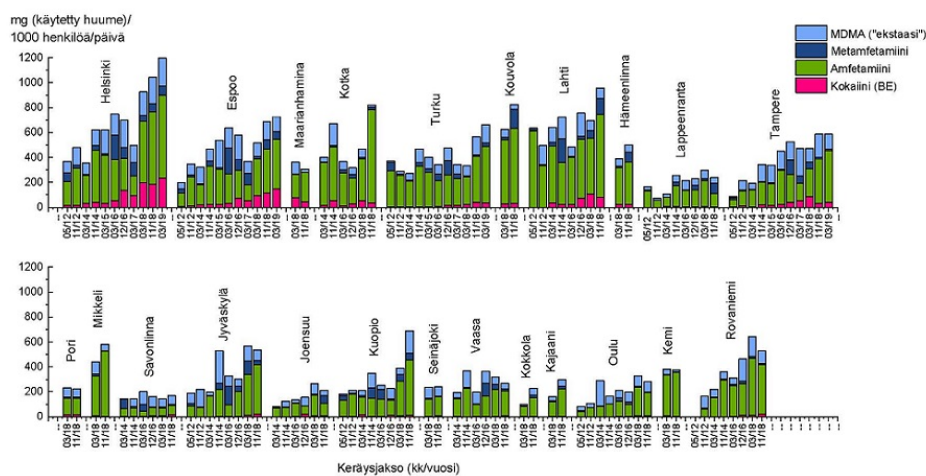
Opiaatit ja heroiinit aiheuttavat vaikeaa riippuvuutta ja käyttäjien syrjäytymistä. Heroiini aiheuttaa eniten riippuvuutta, verrattaessa kaikkiin päihdyttäviin kipulääkkeisiin. Opiaattien käyttö aiheuttaa muihin päihteisiin verrattuna voimakkaimmat vieroitusoireet, sekä aineen himon. Toleranssi opiaatteihin kehittyy nopeasti, ja sen seurauksena annostus kasvaa moninkertaiseksi. Opiaattiriippuvainen henkilö ei välttämättä etsi tai koe opiaattien käytöstä päihdyttävää vaikutusta, vaan hän tarvitsee ainetta pitääkseen vieroitusoireet poissa ja saavuttaakseen normaalin olon. Tyypillisiä opiaattien aiheuttamia vieroitusoireita ovat sekavuus, levottomuus, pahoinvointi, oksentelu, ruokahaluttomuus, apatia, sekä ihon polttelu ja kutina. Heroiinin käytön seurauksena ihminen voi vaipua syvään koomaan, joka voi edetä jopa kuolemaan saakka. (Rautava-Nurmi ym. 2019, 69.)

3.5 Huumeiden käyttö yleisesti

Huumeet ovat maailmanlaajuinen ilmiö. Yli neljäsosa 15–64-vuotiaista Euroopan unionin asukkaista on kokeillut elämänsä aikana jotakin laitonta huumetta (Euroopan huumeraportti 2017). Yleisimmät ongelmapäihteet Suomessa vuonna 2017 päihdehoitoon hakeutuneiden keskuudessa olivat opiaatit, stimulantit ja kannabis (Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017). Suomessa huumeiden käyttö ja kokeilu ovat yleistyneet jo 1990-luvulta lähtien. Suomessa yleisimmin käytetty huume on kannabis. Kannabiksen käyttö on nelinkertaistunut vuosien 1992 – 2018 ajanjaksolla. Muita yleisimpiin huumeisiin luokiteltavia aineita suomessa ovat amfetamiini ja ekstaasi. (Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018.)

Maailmalla huumejäämiä jätevedestä on tutkittu noin kymmenen vuotta. Tutkimuksen avulla saadaan riippumatonta tietoa huumeiden käytöstä jätevesiverkoston alueella. Suomessa jätevesitutkimuksen piirissä on yli puolet väestöstä. Tutkimuksessa on havaittu eri huumeiden käytössä merkittäviä alueellisia eroja. Huumeita käytetään enemmän Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa, kuin muualla. Jätevesitutkimusten perusteella on näytetty, että kokaiinin, amfetamiinin, metamfetamiinin

ja metyleenidioksimetamfetamiinin (MDMA, eli "ekstaasi") ja käyttö on lisääntynyt suomessa tutkimusaikana. Seinäjoki lisättiin tutkimuksen piiriin vuonna 2018. Kun verrataan käytetyn huumeen määrää, joka on laskettu jätevesianalyysin perusteella, ja Suomessa tehtyjä huumetakavarikkoja, voidaan tehdä päätelmä, jonka mukaan kokaiinia, amfetamiinia ja metamfetamiinia vuonna 2014 käytettiin 5-10-kertainen määrä takavarikoituun määrään verrattuna. Seinäjoella jätevesitutkimuksen mukaan käytetään eniten amfetamiinia ja toiseksi eniten MDMA:ta. Näiden kahden huumeen käyttö on jätevesitutkimuksen mukaan Seinäjoen suurin ongelma. (Jätevesitutkimus 2019.)

Kuvio 1. Huumeiden takaisinlasketut käyttömäärät tiettyjen kaupunkien jätevedenpuhdistamojen toiminta-alueilla. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019.)

Vuonna 2014 tehdyn väestökyselyn mukaan 19% 15–69-vuotiaista vastaajista ilmoitti käyttäneensä joskus huumeita, suurin osa heistä kertoi käyttäneensä kannabista. Amfetamiinin, kokaiinin ja ekstaasin kokeilukäyttö on vakiintunut väestössä keskimäärin 2–3% tasolle. (Aalto ym. 2018, 11-13.)

Vuonna 2018 julkaistusta tilastoraportista käy ilmi, että suurella osalla huumeiden käyttäjistä on ongelmia useiden eri päihteiden kanssa. Jopa 81 %:lla hoitoon hakeutuneista päihderiippuvaisista oli vähintään kaksi ongelmapäihdettä. Yleisimmät tutkimuksessa esiin tulleet päihdeyhdistelmät ovat alkoholi ja kannabis, opiaatit ja stimulantit, opiaatit ja rauhoittavat lääkkeet, sekä alkoholi ja stimulantit. Samassa tilastoraportissa selvitettiin myös, millainen tausta ja elämäntilanne tutkimukseen osallistuneilla päihdehoidon asiakkaila oli. Heidän keski-ikänsä oli 34 vuotta ja

heistä 31 % oli naisia. Asiakkaista 42 %:lla oli vähintään yksi lapsi, naisilla useammin kuin miehillä, ja 28 % oli lastensuojelun tukitoimien piirissä, tässäkin naiset useammin kuin miehet. Lähes puolet asiakkaista oli työttömiä työnhakijoita ja hieman yli puolella oli suoritettuna ainoastaan peruskoulu. (Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017.)

On olemassa erilaisia tutkimusteorioita siitä, mikä johtaa huumeiden käytön aloittamiseen. Porttihypoteesin mukaan yhden päihteen käyttö johtaa muiden pähteiden käyttöön. Teorian mukaan varhaiset alkoholin ja tupakan kokeilut johtavat kannabiksen kautta muihin vahvempiin huumeisiin. Porttihypoteesi ei tarkoita sitä, että kaikki nuorella iällä tupakan polton aloittaneet käyttäisivät aikuisina kovia huumeita, vaan ennemmin sitä, että kovien huumeiden käyttäjät ovat usein aloittaneet päihteen käyttönsä laillisista pähteistä ja kannabiksesta. (Nkansah-Amankra & Minelli 2016.)

Nykyaikana porttihypoteesin sijaan tarkastellaan huumeiden käytön aloittamisen riskiä ennemmin altistavien ja suojaavien seikkojen näkökulmasta. Altistavia ja suojaavia asioita löytyy iästä, persoonallisuuspiirteistä, mielenterveydestä, sairauksista, perheestä sekä harrastuksista ja kaveripiiristä. Iän kohdalla on todettu, että mitä nuorempana henkilö aloittaa päihdekokeilut, sitä suuremmalla todennäköisyydellä henkilö ajautuu ongelmakäyttäjäksi. Persoonallisuuspiirteistä impulsiivisuus, elämyshakuisuus, ahdistumisherkkyys, ulospäinsuuntautuneisuus ja toivottomuus ovat pähteiden ongelmakäytölle altistavia tekijöitä. Maltillisuus ja harkitsevuus puolestaan ovat ongelmakäytöltä suojaavia ominaisuuksia. Mielenterveyden näkökulmasta lapsuuden aikaiset käytös- ja uhmakkuushäiriöt, ADHD sekä masennus lisäävät riskiä pähteiden ongelmakäyttöön, varsinkin hoitamattomina. Sairaudet eivät sinänsä ole pähteiden ongelmakäytölle altistavia tekijöitä, mutta samankaltainen pähteiden käyttö kuin terveillä henkilöillä, voi sairauden vuoksi aiheuttaa korostuneita riskejä. Perhe on merkittävässä asemassa sekä altistavana, että suojaavana tekijänä. Altistavuuden kannalta avainasemassa on vanhempien tai vanhempien sisarusten lapselle näyttämä esimerkki pähteiden ongelmakäytöstä. Myös heikot vanhemmuustaidot, valvonnan ja kurin puute, perheriidat ja vuorovaikutusongelmat ovat altistavia tekijöitä. Perhe toimii vahvasti suojaavana tekijänä, jos vuorovai-

kutus on toimivaa ja lämmintä, perhesuhteet läheiset, ja vanhempien asenne varsinkin alaikäisen päihteiden käyttöön negatiivinen. Merkittävässä osassa varsinkin lasten ja nuorten kohdalla ovat harrastukset ja kaveripiiri. Sosiaalinen paine on merkittävä altistava tekijä, sillä varsinkin nuoret käyttävät yleensä päihteitä yhdessä muiden kanssa. Sosiaaliset suhteet voivat olla myös merkittävä suojaava tekijä, jos läheiset ihmiset suhtautuvat päihteisiin negatiivisesti. (Kosola ym. 2018.)

4 HUUMEIDEN KÄYTTÖ RASKAUDEN AIKANA

Suomessa raskaana olevista naisista noin 6% käyttää päihteitä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vuosittain Suomessa syntyy yli 3 000 sikiöaikana päihteille altistunutta lasta. Raskausaikana huumeita käyttävien naisten määrästä ei ole tietoa. Vuonna 2012 arvioitiin, että hedelmällisessä iässä olevia naisia, jotka käyttävät huumeita, oli noin 4 800–8 000. Alkuraskauden aikana naisten päihteiden käyttö säilyy samanlaisena, kuin ennen raskautta, sillä raskauksista suunniteltuja on vain noin puolet. Naisen huumeiden käyttö raskausaikana lisää paitsi raskauskomplikaatioiden riskiä, myös vaarantaa vastasyntyneen kehitystä. (Kahila 2018, 272.)

Raskaana olevien naisten huumeiden käyttö on tärkeä tutkimuksen kohde, sillä huumeiden käytöllä on monia terveydellisiä vaikutuksia raskaana olevaan naiseen ja sikiöön. Päihdehuollon huumehoidossa vuonna 2016 olleista 30% oli naisia, joista valtaosa oli lisääntymisikäisiä. Käytetyin laiton päihde on väestökyselyiden perusteella kannabis. Ihmisten suhtautuminen kannabiksen käyttöön on muuttunut aiempaa sallivammaksi, ja kannabiksen käyttö on lisääntynyt viime vuosina. On mahdollista, että myös raskaana olevien naisten suhtautuminen kannabikseen on muuttunut yleisen suhtautumisen muutoksen mukana. (Kahila & Kivistö 2019.)

Raskaana olevat naiset usein häpeävät huumeongelmaansa, ja sen vuoksi hoitoon hakeutuminen on heille vaikeaa. Naiset tarvitsevat huumeiden käyttöön liittyvien ikävienkin kokemusten käsittelyyn aikaa, tilaa ja psykososiaalista tukea, jotta he pystyisivät rakentamaan uutta päihteetöntä identiteettiä. Hoitohenkilökunnan myönteinen ja kannustava suhtautuminen raskaana olevia naisia kohtaan on tärkeää. Huumeita käyttävät äidit tarvitsevat kunnioittavaa ja motivoivaa kohtaamista, jotta heidän olisi helpompaa ottaa tukea ja apua vastaan. (Andersson 2017.)

Raskaana olevalla naisella on lakiin perustuva oikeus saada päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut (L 30.12.2014/1301). Kun aikuiselle annetaan päihdehuolto- ja mielenterveyspalveluja, joiden aikana katsotaan, että hänen kykynsä huolehtia lapsen kasvatuksesta ja hoidosta on heikentynyt, tulee lapsen hoidon, sekä tuen tarve selvittää. Lapselle tulee turvata riittävä tuki ja hoito. Sosiaalihuollon ja terveyden-

huollon viranomaisten tulee tarvittaessa järjestää välttämättömät palvelut niin raskaana olevien naisten, kuin syntyvien lastenkin erityiseksi suojelemiseksi. (L 30.12.2010/1326; L 417/2007.)

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus täytyy tehdä, mikäli on perusteltu syy epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelullisia tukitoimia heti syntymänsä jälkeen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tehdään jo ennen kuin lapsi on syntynyt. (L 417/2007.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli ajantasaistaa äitien parissa työskentelevien hoitotyöntekijöiden huumetietoutta ja vahvistaa näin hoitopolun toteutumista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailevaa kirjallisuuskatsausta käyttäen vastata kysymykseen, millaisia vaikutuksia raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen.

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsausta ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa raskaana olevaan naiseen?
2. Miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa sikiöön?
3. Miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa syntyvään lapseen?

5.2 Kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön menetelmänä

Kirjallisuuskatsauksen avulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva valitusta aiheesta. Kirjallisuuskatsaukset jaetaan kolmeen tyyppiin, jotka ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja Meta-analyysi. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytettävät aineistot ovat laajoja. Metodiset säännöt eivät rajaa aineiston valintaa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaetaan narratiiviseen katsaukseen ja integroivaan katsaukseen. Kun verrataan systemaattista ja integroivaa katsausta keskenään, voidaan todeta integroivan katsauksen tarjoavan selkeästi laajemman kuvan aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Koska integroiva katsaus ei ole niin valikoiva, kuin systemaattinen katsaus, on kirjallisuuskatsauksen aiheesta mahdollista kerätä selkeästi isompi otos. (Salminen 2011, 3 – 9.) Tämä opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodoista valittiin käytettäväksi integroiva kirjallisuuskatsaus, koska se soveltuu käytettäväksi, kun tahdotaan kuvata tutkittavaa aihetta mahdollisimman monipuolisesti.

Hoitotieteelle tyypillistä on, että tietoa tuotetaan paljon ja erilaisin menetelmin. Integroivan katsauksen vahvuus hoitotieteellisenä tutkimusmenetelmänä on se, että sitä voidaan käyttää monin eri tavoin tuotetun tiedon kokoamiseen. Integroiva kirjallisuuskatsaus jakaantuu viiteen vaiheeseen. Nämä vaiheet ovat: tutkimuskysymyksen asettaminen, aineiston keruu, tutkimusaineiston laadun arviointi, aineiston analysointi, sekä tulkinta, ja tulosten esittäminen. (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2015, 113 – 117.)

5.3 Kirjallisuuskatsauksen tiedonhaku

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kirjallisuuskatsaus, koska haluttiin selvittää millaista tutkimustietoa aiheesta on viime vuosina saatu, ja kuinka paljon aihetta on tutkittu ja mistä näkökulmista. Haku rajattiin viimeiseen 10 vuoteen mahdollisimman tuoreen tutkimuksen löytymiseksi. Haku sisälsi vuodet 2010 – 2020.

Kirjallisuuskatsauksen asiasanojen määrittelyssä käytettiin YSO ja CINAHL Subject Headings -sanastoja. Suomenkielisiksi asiasanoiksi valikoituivat luonnollisesti *raskaus* ja *huumeet*, ruotsinkielisiksi *graviditet*, *narkotika* ja *drogmissbruk*, sekä englanniksi *pregnancy*, *street drugs* ja *drugs of abuse*. Englanninkielisiä hakusanoja muokattiin myös tiedonhakuvaiheessa sen mukaan, millaisia ehdotuksia tietokanta itse aiheesta antoi. Esimerkiksi Cinahl-tietokanta ehdotti käytettäväksi hakusanoja *drug abuse* sekä *substance abuse*, sekä myös niiden lisäksi *effects*, eli vaikutukset.

5.4 Aineiston analysointi

Tiedonhaun tulokset analysoitiin ensin hakutuloksen otsikon, ja tarvittaessa tiivistelmän perusteella. Sen jälkeen todettiin, sopiiko teos käytettäväksi lähteenä tässä opinnäytetyössä. Tässä opinnäytetyössä keskitytään huumeista kannabistuotteisiin, kokaiiniin, amfetamiiniin sekä opiaatteihin eli hakutuloksia rajattiin sen mukaisesti. Taulukko 1:ssä esitellään lukumääräisesti löytyneet sopivat hakutulokset, sekä arvioinnin jälkeen kuinka monta niistä on todettu sopivan opinnäytetyön aiheeseen. Taulukkoon on myös kerätty rajaukset, joita kussakin haussa on käytetty. Valittuja lähteitä analysoidaan tarkemmin luvussa 5.5.

Taulukko 1. Tiedonhakuprosessi keskeisillä termeillä

Tietokanta	Hakusanat ja rajaukset	Löytyneet	Valitut
Medic	(raskaus OR graviditet OR pregnancy) AND (huume* OR drog* OR narko- tika OR drug*) Asiasanahaku Vuosiväli: 2010-2020 Kaikki kielet Kaikki julkaisutyytit	87	2
Cinahl	pregnancy AND drug abuse OR sub- stance abuse AND effects Vuosiväli: 2010-2020 Kieli: Englanti Full text Research Article Abstract Available	85	5
Libris	graviditet AND drogmissbruk Vuosiväli: 2010-2020	4	1
Käypähoito-suositukset	Huume AND raskaus	7	1
Seamk Finna	raskaus OR pregnancy AND Huume OR Drug Vuosiväli 2010-2020 Kaikki kielet	132	2
Medline / PubMed	Pregnancy AND Marijuana Abuse Vuosiväli 2010-2020	5	1
Medline / PubMed	Pregnancy AND cocaine Vuosiväli 2010-2020	9	1
Medline / PubMed	Pregnancy AND Opioid-Related Disorders Vuosiväli 2010-2020	31	1
Medline / PubMed	Pregnancy AND amphetamine Vuosiväli 2010-2020	3	0

5.5 Lähteiden valinta ja laadun arviointi

Lähteiden valinnassa tärkeänä kriteerinä pidettiin lähteen uutuutta ja ajantasaisuutta. Lähteiden valinnassa kiinnitettiin huomiota tiedon luotettavuuteen ja siihen, että tutkimukset ja tutkimustulokset ovat näyttöön perustuvia. Näyttöön perustuvan toiminnan ydinajatuksina ovat toiminnan on tasalaatuisuus ja samankaltaisuus huolimatta siitä, kuka toimintaa toteuttaa, sekä se, että toiminta perustuu tieteelliseen tutkimukseen tai alan asiantuntijoiden yhteisymmärrykseen. Suomessa hoitotyön näyttöön perustuvuutta ohjaavat lait ja eettiset ohjeet. (Hotus.)

Lähteiden laatua ja luotettavuutta arvioitiin monin eri kriteerein, jotta varmistuttiin siitä, että tieto varmasti on näyttöön perustuvaa ja luotettavaa. Ensisijaisesti kiinnitettiin huomiota artikkelin otsikkoon ja tiivistelmään, sekä siihen, kuinka hyvin ne

kuvaavat artikkelin sisältöä ja tutkimuksen tarkoitusta. Toiseksi arvioitiin, ovatko kirjoittajat päteviä tutkijoita tai muutoin alansa ammattilaisia, ja jos kyse oli artikkelista, tutkittiin onko artikkeli julkaistu tieteellisessä julkaisussa tai muuten luotettavassa lähteessä. Kolmantena kriteerinä pidettiin sitä, että tutkimuksen menetelmät, kohderyhmät ja analyysimenetelmät on esitelty ja määritelty kattavasti. Neljänneksi tarkasteltiin, kuinka hyvin lähteen esittelemät johtopäätökset perustuvat esitettyyn tutkimusaineistoon, sekä vastaavatko johtopäätökset esitettyihin tutkimuskysymyksiin. (Ahonen ym. 2015, 19.)

Näytön astetta jokaisen lähteen kohdalla arvioitiin neliportaisen asteikon mukaan. Tällä asteikolla A tarkoittaa vahvaa tutkimusnäyttöä ja D ei lainkaan tutkimusnäyttöä. (Ahonen ym. 2015, 20.) Kirjallisuuskatsaukseen valitut lähteet ovat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta joko vahva tutkimusnäyttö -kategoriaan kuuluvia tai kirjallisuuskatsauksia. Poikkeuksen muodostaa Nel & Geraghtyn vuonna 2017 kirjoittama artikkeli, joka ulkoisesti täyttää kirjallisuuskatsauksen tuntomerkit, mutta artikkelissa ei ole tätä selkeästi eritelty. Artikkeli on kuitenkin muilta osin laadukas ja luotettava, joten se valittiin yhdeksi lähteeksi opinnäytetyöhön.

Valittujen lähteiden joukossa on yksi Duodecimin vuonna 2018 kustantama teos, josta käytettiin kolmen eri kirjoittajan tekstejä. Näiden kirjoittajien tekstit valikoituivat kirjallisuuskatsauksen lähteiksi, koska ne vastasivat kirjallisuuskatsauksen aiheeseen. Valitut tekstit on kirjattu lähteisiin kirjoittajan nimen mukaan.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Huumeiden käytöstä raskauden aikana on terveydellistä haittaa niin raskaana olevalle naiselle, kuin lapsellekin. Sikiö altistuu raskauden aikana äidin käyttämille huumeille. Huumeiden vaikutukset sikiöön riippuvat käytetyistä aineista ja niiden yhteisvaikutuksista, annosmääristä, sekä raskauden vaiheeseen liittyvästä käyttöajankohdasta. (Kahila & Kivistö 2019.)

Huumeiden käytön vaikutusten analysointia ja tutkimista vaikeuttaa se, että suurin osa huumeita käyttävistä raskaana olevista naisista on huumeiden sekakäyttäjiä, eli he käyttävät kahta tai useampaa huumetta säännöllisesti. Usein he käyttävät lisäksi alkoholia ja/tai tupakkaa, joilla on omat negatiiviset vaikutuksensa raskaana olevaan naiseen, sikiöön ja lapseen. Omat haasteensa huumeiden käytön vaikutusten analysointiin tuovat huumeiden käytön mahdolliset liitännäisongelmat, kuten esimerkiksi erilaiset elämäntapoihin liittyvät haasteet, sekä psyykkiset ja fyysiset ongelmat tai sairaudet. (Reitan & Weding 2012.)

Huumeiden vaikutukset ja riskit on ryhmitelty kolmen otsikon alle tutkimuskysymysten mukaan. Nämä tutkimuskysymykset ovat: Miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa raskaana olevaan naiseen, miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa sikiöön, ja miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa syntyvään lapseen? Jokaisen aihealueen käsittelyn loppuun on laadittu taulukko eri huumeiden vaikutuksista. Taulukossa 2 on eritelty huumeiden käytön vaikutuksia raskaana olevaan naiseen, taulukossa 3 on lueteltu huumeiden käytön vaikutuksia sikiöön, ja taulukossa 4 on listattu huumeiden vaikutuksia syntyvään lapseen.

6.1 Huumeiden käytön vaikutukset raskaana olevaan naiseen

Usein huumeiden käyttäjien raskaaksi tuleminen on suunnittelematonta. Tämän myötä raskausongelmat liittyvät paitsi suoraan huumeisiin, myös niihin elämäntapoihin, joita huumeiden käyttöön liittyy. Näitä elämäntapoihin liittyviä asioita ovat esimerkiksi puutteellinen ravitsemus, hoitamattomat perussairaudet, heikosti toteutuva äitiyshuolto, riskikäyttäytyminen ja naisen kokema stressi. (Kahila 2018, 272; Nel & Geraghty 2017.) Huumeita käyttävät naiset tulevat usein äitiyshuollon piiriin

vasta raskauden myöhäisemmissä vaiheissa, joten raskaudenaikaisten komplikatioiden ja elämäntapojen aiheuttamien riskien hoitaminen viivästyy. (Soares ym. 2016.) Jos raskaana oleva nainen käyttää huumeita, on kyseessä riskiraskaus, ja sitä tulee seurata erikoissairaanhoidossa (Huumeongelman hoito 2018). Huumeiden käyttöön yleisesti liittyy lisääntynyt keskenmenoriski, mutta myös aivoverenvuodon tai aivoinfarktin riski raskaana olevalla naisella, ja sikiöllä (Kahila 2018, 272).

Pistettävien huumeiden käyttäjät altistuvat infektioriskille joko veriteitse tai elämäntapojen seurauksena. Esimerkiksi yhteiset pistovälineet ja mikrobien saastuttamat huumeet voivat aiheuttaa infektioita. Veren välityksellä ihmisestä toiseen leviäviä taudinaiheuttajia ovat immuunikatovirus, eli HIV, sekä B, C ja D –hepatiittivirukset. Suomessa akuutti B-hepatiitti ja D-hepatiitti ovat harvinaisia. Pistokohta voi infektoitua. Bakteerin tai sienen pääsy verenkiertoon piston yhteydessä voi aiheuttaa hengenvaarallisen sepsiksen, eli verenmyrkytyksen. Infektiot voivat levitä pistokohdasta verenkierron kautta muihin kudoksiin ja sydämeen. Mikäli huumetta ruiskutetaan laskimoiden sijasta valtimoihin, saattaa siitä seurata tukkeumia ja sen myötä raajojen ääreisosien kuolioita. Tablettimuotoisten huumeiden (esim. metadoni tai bentosodiatsepiini) käyttäminen pistämällä voi saada aikaan talkin kertymisen keuhkoihin, joka voi saada aikaan keuhkovaurion, talkoosin. Talkoosi aiheuttaa aluksi rasitushengenahdistusta, mutta saattaa johtaa jopa kuolemaan. Tablettien pistämisen lopettaminen voi pysäyttää taudin etenemisen. (Kivelä 2018, 206 – 213.)

Kannabis. Pitkäaikainen kannabiksen käyttö aiheuttaa lisääntyntä limaisuutta ja yskää. Myös käheä ääni on tavallista kannabiksen käyttäjillä. (Kivelä 2018, 212.) Kannabiksen käytön aiheuttamia mielenterveyshäiriöitä ovat ahdistuneisuushäiriö ja psykoosi. Psykoosissa henkilöllä esiintyy aistiharhoja, hajanaisuutta ja harhaluuloja. Psykoosissa olevan henkilön todellisuudentaju horjuu. Kannabiksen aiheuttama psykoosi vaatii välitöntä hoitoa. Tutkimukset viittaavat kannabiksen käytön lisäävän skitsofreniaan sairastumisen riskiä. Jopa puolet kannabispsykoosin sairastaneista saa myöhemmin skitsofreniadiagnoosin. (Aalto 2018, 201 – 202.)

Kokaiini. Raskaana olevan naisen kokaiinin käyttöön liittyy ennenaikaisen synnytyksen, tai raskauden keston lyhentymisen riski. Siihen liittyy myös istukan ennenaikaisen irtoamisen riski, sekä pre-eklampsian eli raskausmyrkytyksen tyyppinen taudinkuva. (Soares ym. 2016; Kahila 2018, 273 – 274) Raskaana olevilla, kokaiinia

käyttävillä naisilla on todettu enemmän aliravitsemusta ja anemiasa, kuin kokaiinia käyttämättömillä. Kokaiinin käyttäjillä on myös suurentunut aivoverenvuotojen ja erilaisten sydänongelmien, kuten infarktin, iskemian ja rytmihäiriöiden riski. (Kahila 2018, 273 – 274.) Myös Kahila ja Kivistö (2019, 133) mainitsevat tutkimuksessaan sydämeen ja verisuonistoon, sekä korkeaan verenpaineeseen liittyvien ongelmien olevan yleisempiä kokaiinin käyttäjillä, kuin muilla odottavilla äideillä. Kokaiinin nuuskaaminen aiheuttaa nenäverenvuotoa, hajuainin heikkenemistä, kroonista nuhaa ja nenän väliseinän rikkoutumista. Kokaiini saattaa myös aiheuttaa lihastuhon seurauksena munuaisvaurioita. Kokaiini sisältää usein levamisolia, jota käytetään kokaiinissa jatkeaineena. Tämän jatkeaine aiheuttaa ihonekrooseja, vaskuliitteja, verisuonitukoksia, muutoksia verisolujen tuotannossa ja muutoksia aivojen valkeassa aineessa. (Kivelä 2018, 212.) Crack-kokaiinin käyttö puolestaan saattaa aiheuttaa äidille kuumetta, pupillien laajentumista, henkistä epätasapainoa, proteiuriaa ja kouristuksia. Crackin käytön oireet ovat monella tapaa samankaltaiset kuin pre-eklampsia, joten pre-eklampsian diagnosointi voi näissä tilanteissa olla haastavaa. Raskaudenaikainen käyttö myös lisää keskenmenon, istukan repeämisen, ennenaikaisen synnytyksen, kohdun repeämisen, maksan repeämisen, sydämen rytmihäiriöiden ja infarktien sekä kuoleman riskiä. (da Silva ym. 2016.)

Amfetamiini. Sydän- ja verenpaineongelmat ovat yleisiä amfetamiinin käyttäjillä (Kahila & Kivistö 2019, 133). Amfetamiini paitsi nostaa verenpainetta, voi myös aiheuttaa keuhkoverenpaineen nousua. Amfetamiinin käyttöön on yhdistetty sepsis-oireyhtymän suurentunut riski ja myös rytmihäiriöitä, aortan repeämisiä ja kardiomyopatiaa on raportoitu. (Kivelä 2018, 212.) Amfetamiinin käyttö raskauden aikana lisää riskiä istukan repeämiseen, ennenaikaiseen kalvojen puhkeamiseen, korkeaan verenpaineeseen, pre-eklampsiaan, aivoverenkiertohäiriöihin sekä anemian. (Nel & Geraghty 2017.)

Metamfetamiinin käyttö lisää raskaudenaikaisen verenpaineen kohoamisen, pre-eklampsian eli raskausmyrkytyksen, istukan ennenaikaisen irtoamisen ja kohdun sisäisen sikiökuoleman riskiä. Ennenaikaiset synnytykset ovat metamfetamiinin käyttäjillä yleisempiä kuin muilla. (Kahila & Kivistö 2019, 133.) Jos metamfetamiinia käytetään limakalvojen kautta, aiheutuu hampaiden tukikudoksen ongelmia (Kivelä 2018, 212).

Opiaatit. Raskaana olevan naisen opiaattien käyttöön liittyy kohonnut äitikuolleisuuden, sekä sydänpysähdyksen riski (Maeda ym. 2014). Raskaudenaikainen opiaattien käyttö nostaa ennenaikaisen synnytyksen riskiä (Kahila 2018, 275). Opiaatit aiheuttavat pahoinvointia, suolikramppeja, ummetusta, aliravitsemusta, unettomuutta, seksuaalista haluttomuutta ja kyvyttömyyttä, sekä naisilla epäsäännöllisiä kuukautisia. Kuvantamistutkimuksella on todettu opiaattien aiheuttavan rakenteellisia muutoksia aivoissa, ja sen myötä kognitiivisten toimintojen heikkenemistä. (Kivelä 2018, 212.) Opiaattiriippuvaisten naisten on mahdollista saada raskauden aikana opioidikorvaushoitoa, ellei huumeista vieroittuminen muuten onnistu (Kahila 2018, 278).

Taulukko 2. Yhteenveto huumeiden vaikutuksista raskaana olevaan naiseen

Kannabis	Kokaiini	Amfetamiini	Opiaatit
Ahdistuneisuus	Aivoverenvuoto	Aivoverenkiertohäiriöt	Aliravitsemus
Käheä ääni	Aliravitsemus	Anemia	Ennenaikainen synnytys
Limaisuus	Anemia	Aortan repeäminen	Epäsäännölliset kuukautiset
Psykoosi	Ennenaikainen synnytys	Ennenaikainen kalvojen puhkeaminen	Kognitiivisten toimintojen heikkeneminen
Skitsofrenia	Infarkti	Istukan repeäminen	Kuolema
Yskä	Istukan irtoaminen	Kardiomyopatia	Pahoinvointi
	Korkea verenpaine	Keuhkoverenpaineen nousu	Seksuaalinen haluttomuus
	Munuaisvaurio	Korkea verenpaine	Seksuaalinen kyvyttömyys
	Raskauden keston lyheneminen	Raskausmyrkytys	Suolikrampit
	Raskausmyrkytys	Rytmihäiriöt	Sydänpysähdys
	Sydämen rytmihäiriöt	Sepelvaltimotauti	Ummetus
	Sydänongelmat	Sydän- ja verisuoniongelmat	Unettomuus
	Nuuskaaminen:	Metamfetamiini:	
	Hajuaistin heikkeneminen	Ennenaikainen synnytys	
	Krooninen nuha	Hampaiden tukikudoksen ongelmat	
	Nenän väliseinän rikkoutuminen	Istukan ennenaikainen irtoaminen	
	Nenäverenvuoto	Kohdunsisäinen sikiökuolema	
		Korkea verenpaine	
	Crack-kokaiini:		
	Ennenaikainen synnytys	Limakalvoilla käytettynä:	
	Henkinen epätasapaino	Raskausmyrkytys	
	Istukan repeäminen		
	Keskenmeno		
	Kohdun repeäminen		
	Kouristukset		
	Kuolema		
	Kuume		
	Maksan repeäminen		
	Proteinuria		
	Pupillien laajentuminen		

Yllä olevaan taulukkoon 2 on koottu yhteenveto kirjallisuuskatsauksen avulla selvitetystä huumeiden käytön vaikutuksista raskaana olevaan naiseen. Raskaudenai-
kainen huumeiden käyttö aiheuttaa useita negatiivisia vaikutuksia raskaana olevalle
naiselle. Vaikutukset kohdistuvat paitsi naisen terveyteen ja hyvinvointiin, myös mie-
lenterveyteen. Toiset oireista ovat lieviä, mutta toiset hyvinkin vakavia, jopa kuole-
maan johtavia.

6.2 Huumeiden käytön vaikutukset sikiöön

Kannabis. Hiilimonoksidia, eli häkää muodostuu kannabista polttaessa jopa viisinkertaisesti tupakkaan verrattuna, jonka seurauksena sikiön kudosten hapettuminen saattaa vähentyä. Rasvaliukoinen THC, joka on yksi keskeisistä kannabiksen psyykoaktiivisista aineista, siirtyy istukan kautta sikiöön raskaudenaikaisen kannabiksen käytön yhteydessä. Kannabikselle on ominaista, että se poistuu hitaasti elimistöstä. Runsaan ja toistuvan käytön jälkeen kannabista voi olla mitattavissa raskaana olevan naisen verenkierrosta jopa kuukauden kuluttua. Tämä pitkittää niin ikään sikiön altistumisaikaa. Kahila ja Kivistö (2019, 132) toteavat myös, että tehdyn meta-analyysin mukaan ennenaikaisen synnytyksen riski lisääntyy, mikäli kannabiksen käyttö on vähintään viikoittaista ja sen lisäksi raskaana oleva nainen tupakoi. Kannabiksen käytön ja tupakoinnin yhteisvaikutuksesta myös kohtukuoleman riski saattaa olla lievästi suurentunut. (Kahila & Kivistö 2019, 132.) Synnytystä edeltävään kannabisaltistumiseen liittyy sikiön kasvun häiriintyminen. (Gray ym. 2010.) Pitkäaikainen kannabiksen käyttö saattaa lisätä ennenaikaisuuden riskiä. Kohdunsisäisen sikiökuoleman riski nousee kannabiksen käytön myötä 2,3-kertaiseksi. (Kahila 2018, 273.) Raskaudenaikainen runsas kannabiksen käyttö voi suurentaa kohtukuoleman, kohdunsisäisen kasvuhidastuman ja ennenaikaisuuden riskiä (Huumeongelman hoito 2018).

Kokaiini. Sikiön kokaiinille altistuminen jatkuu vielä äidin päihtymystilan jälkeen, koska kokaiini kertyy kohdunseinämään, lapsiveteen ja sikiökalvoihin (Kahila & Kivistö 2019, 133). Raskaana olevan naisen kokaiinin käyttöön liittyy perinataalisen infektion ja sikiön kuoleman riski (Soares ym. 2016; Kahila 2018, 273 – 274). Kokaiinin käyttöön liittyy keskenmenon riski (Kahila & Kivistö 2019, 133). Kokaiinialtistus raskauden aikaisessa vaiheessa voi lisätä keskenmenon riskiä. Myöhemmässä raskauden vaiheessa kokaiinin käyttö voi aiheuttaa istukan irtoamisen. Istukan irtauma voi johtaa vaikeaan verenvuotoon, ennenaikaiseen synnytykseen ja sikiökuolemaan. (Fang & Yue 2012, 82 – 84.) Kokaiinilla on verisuonia supistava vaikutus, ja sen vuoksi kokaiinin käyttöön voi liittyä lisääntynyt riski keskushermoston ja sydämen poikkeavuuksiin, mahasuolikanavan perforaatioihin ja infarkteihin, sekä raaja-puutoksiin (Kahila 2018, 273 – 274; Viteri ym. 2015).

Crack-kokaiini on psykoaktiivinen huume, joten se ylittää äidin veri-aivoesteen lisäksi myös sikiön veri-aivoesteen. Vaikutukset aivoihin voivat olla vakavat, sillä crack aiheuttaa aivojen epämuodostumia, aivojen ja aivokuoren kehitysmuutoksia, mitkä puolestaan vaikuttavan aivosolujen erikoistumiseen ja migraatioon. (Xavier ym. 2017.) Crackin käyttö on yhdistetty istukan ennenaikaiseen irtoamiseen, ennenaikaiseen synnytykseen ja sikiön pieneen kokoon sikiöikään verrattuna (Dos Santos JF ym. 2018). Lisäksi crack jäykistää verisuonia, mikä aiheuttaa istukan verenkierron heikkenemistä, joka puolestaan voi aiheuttaa hypoksiaa, kasvun hidastumaa, asidoosia, iskemiaa, sydänkohtauksia, istukan verenvuotoa, korkeaa verenpainetta, takykardiaa, ja rytmihäiriöitä. (da Silva ym. 2016.)

Amfetamiini. Amfetamiinialtistus lisää ennenaikaisen synnytyksen riskiä, sekä pienen syntymäpainon riskiä raskauden keston nähden. Amfetamiinialtistus kasvattaa kohdunsisäisen kasvuhidastuman riskiä. Amfetamiinille altistuneilla on yleisemmin mekoniumin eli lapsenpihkan (vihertävän mustan ulosteen) värjäämä lapsivesi, joka on merkki sikiön akuutista ahdinkotilasta. (Kahila 2018, 273.) Amfetamiinin käytölle altistuminen saattaa aiheuttaa myös sikiön kasvuhäiriöitä sekä sikiön kuoleman istukan toiminnan riittämättömyydestä johtuen. Kasvuhäiriöitä ovat sikiön epämuodostumat, kuten huuli- tai kitalakihalkiot, sydämen ja raajojen epämuodostumat sekä pienempi päänympärys. (Nel & Geraghty 2017.) Myös epämuodostumia sydämen verisuonissa, kampurajalkaisuutta sekä normaalia pienempiä aivorakenteita on todettu amfetamiinialtistuksen aiheuttamiksi. (Viteri ym. 2015.) Kahilan ja Kivistön (2019) mukaan sikiölle ei aiheutunut elinten epämuodostumia metamfetamiinin käytön seurauksena. Raskaudenaikainen metamfetamiinin käyttö saattaa hidastaa sikiön kasvua ja suurentaa ennenaikaisuuden, sekä kohtukuoleman riskiä (Huumeongelman hoito 2018).

Opiaatit. Opiaateille altistuminen lisää sikiön riskiä saada epämuodostumia. (Viteri ym. 2015.) Raskaudenaikainen opiaattien päihdekäyttö vaikuttaa myös sikiön aivojen kehitykseen ja kasvuun (Kahila 2018, 273). Opiaatteja raskausaikana käyttävien naisten raskauksiin liittyy enemmän keskenmenoja, sikiön kasvun hidastumia ja ennenaikaisia synnytyksiä, kuin muilla raskaana olevilla (Kahila & Kivistö 2019, 133 – 135; Maeda ym. 2014). Raskaana olevan naisen opiaattien käytöllä on pitkäaikais-

ten vaikutusten lisäksi myös välittömiä sikiöön kohdistuvia vaikutuksia. Näitä vaikutuksia ovat hengitysliikkeiden ja sykkeen hidastuminen, sydämen sykevaihtelun väheneminen ja sikiön liikkeiden väheneminen. (Kahila & Kivistö 2019, 133 – 135.) Raskaudenaikaiseen opiaattien käyttöön on yhdistetty lisäksi istukan ennenaikainen irtoaminen, vähäinen lapsiveden määrä, kalvojen ennenaikainen repeäminen ja kuolleen lapsen synnytys (Maeda ym. 2014).

Taulukko 3. Yhteenveto raskaana olevan naisen huumeiden käytön vaikutuksista sikiöön

Kannabis	Kokaiini	Amfetamiini	Opiaatit
Ennenaikainen syntymä	Ennenaikainen syntymä	Huuli- ja kitalakihalkiot	Aivojen kehitys ja kasvu
Kasvun hidastuminen	Infarkti	Ennenaikainen syntymä	Ennenaikainen syntymä
Kudosten hapetus vähenee	Istukan ennenaikainen irtoaminen	Kampurajalat	Epämuodostumat
Kuolema	Keskenmeno	Kasvuhäiriöitä/epämuodostumat:	Hengitysliikkeiden hidastuminen
	Keskushermoston poikkeavuus	Kohdunsisäinen kasvuhidastuma	Istukan ennenaikainen irtoaminen
	Kuolema	Kuolema	Kalvojen ennenaikainen repeäminen
	Mahasuolikanavan perforaatio	Mekoniumia lapsivedessä	Keskenmeno
	Perinataalin infektio	Normaalia pienemmät aivorakenteet	Kuolleena syntyminen
	Pieni paino raskauden keston nähdessä	Pienempi päänympärys	Sikiön kasvun hidastumat
	Pre-eklampsian tapainen taudinkuva	Pieni syntymäpaino raskauden keston nähdessä	Sikiön liikkeiden väheneminen
	Raajapuutokset	Raajojen epämuodostumat	Sydämen sykevaihtelun väheneminen
	Raskauden keston lyheneminen	Sydämen epämuodostumat	Sykkeiden hidastuminen
	Sydämen poikkeavuus	Sydämen verisuonten epämuodostumat	Vähäinen lapsiveden määrä
	Crack-kokaiini:	Metamfetamiini:	
	Aivojen epämuodostumat	Ennenaikaisuus	
	Aivojen kehitysmuutokset	Kuolema	
	Aivokuoren kehitysmuutokset	Sikiön hidas kasvu	
	Asidoosi		
	Ennenaikainen syntymä		
	Hypoksia		
	Iskemia		
	Istukan ennenaikainen irtoaminen		
	Istukan verenvuoto		
	Kasvun hidastuma		
	Korkea verenpaine		
	Pieni pää ympärysmitta		
	Rytmihäiriöt		
	Sikiön pienikokoisuus ikään verrattuna		
	Sydänkohtaus		
	Takykardia		

Taulukkoon 3 on koottu yhteenveto raskaana olevan naisen huumeiden käytön vaikutuksista sikiöön. Huumeiden käytön vaikutukset sikiöön ovat moninaiset ja niillä voi olla vakavia ja pitkäkestoisia vaikutuksia. Vaikutukset riippuvat käytetystä huumeesta. Kaikki huumeet voivat aiheuttaa sikiön ennenaikaisen syntymän tai sikiökuoleman.

6.3 Huumeiden käytön vaikutukset syntyvään lapseen

Ruotsalaistutkimuksen mukaan suurella osalla huumeita käyttävistä naisista on myös muita elämänhallintaan liittyviä ongelmia, kuten tupakointi, muut päihteet ja vajaaravitsemus. Tämän vuoksi ei ole pystytty osoittamaan johtuuko pienipainoisuus, ennenaikainen synnytys ja matalat apgar-pisteet suoraan huumeiden käytöstä vai useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. (Reitan & Weding 2012, 54 –57.) Huumeita käyttävien naisten lapsilla on suurempi riski saada synnytyksen yhteydessä äidiltään sukupuolitauti, kuten kuppa, tippuri tai HIV. (Xavier ym. 2017.) Huumeita käyttävä nainen ei saa imettää lastaan, sillä useat huumeet siirtyisivät näin äidinmaidon myötä lapseen (Alho ym. 2018, 1051).

Kannabis. Laajassa 24 tutkimusta sisältävässä meta-analyysissä todettiin kannabikselle altistuneiden vastasyntyneiden syntymäpainon olevan pieni useammin, kuin niillä, jotka eivät olleet altistuneet kannabikselle. Ne vastasyntyneet, jotka olivat raskauden aikana altistuneet kannabikselle, tarvitsivat myös hoitoa vastasyntyneiden tehovalvontaosastolla useammin, kuin altistumattomat vastasyntyneet. (Kahila & Kivistö 2019, 132.) Kannabikselle raskausaikana altistuneet vauvat ovat syntyessään lyhempiä, heillä on pienempi päänympäryys, ja he painavat vähemmän, kuin kannabikselle altistumattomat vastasyntyneet (Gray ym. 2010). Kannabikselle ennen syntymää altistuneilla vastasyntyneillä voi olla erilaisia oireita altistuksen seurauksena. Näitä oireita ovat vapina, nykyin, yliaktiivinen Moron heijaste ja ärtyisyys. (Kahila & Kivistö 2019, 132.) Joissain tutkimuksissa on havaittu, että sikiöaikana kannabikselle altistuneilla esiintyy keskushermostoperäisiä oireita alle viikon iässä. Näitä oireita ovat esimerkiksi näköjärjestelmän kehityksen viivästyminen, sekä säpsähtely ja vapina. Nämä oireet ovat poistuneet kuukauden ikään mennessä. (Kahila 2018, 273.)

Kokaiini. Kokaiinille altistuminen aiheuttaa sikiölle ja lapselle erilaisia riskejä ja ongelmia. Näitä ongelmia ja riskejä ovat pienipainoisuus raskauden keston verrattuna, sekä pieni syntymäpaino (Kahila 2018, 273 – 274). Kokaiinille raskausaikana altistuneet vastasyntyneet syntyivät 31 tutkimusta käsittäneen meta-analyysin mukaan keskimäärin 1,5 viikkoa aiemmin, kuin kokaiinille altistumattomat lapset. Kokaiinille altistuneet lapset painoivat keskimäärin 492g vähemmän kuin altistumattomat. (Kahila & Kivistö 2019, 133.) Kokaiinille raskauden loppuvaiheilla altistuneilla

vauvoilla voi esiintyä syntyessään riippuvuutta ja he voivat kärsiä vieroitusoireista, kuten tärinästä, unettomuudesta, lihaskouristuksista ja vaikeuksista syöttämisessä. Kokaiinialtistuneilla vauvoilla voi olla pienempi pää, kasvu hidastunut, ja synnynnäisiä poikkeamia. (Fang & Yue 2012, 82 – 84.)

Crack-kokaiinia erittyy äidinmaitoon ja se aiheuttaa imetyksen myötä vastasyntyneelle ärtyneisyyttä, vapinaa ja unihäiriöitä, joten imetystä tällaisissa tapauksissa ei suositella. Ensimmäisten elinkuukausien aikana imetyksen kautta crackille altistuneilla lapsilla on myös riski kasvun hidastumiseen, lihasjänteyden heikkouteen sekä aivosolujen kehityksen ongelmiin. Crack-kokaiinille raskausaikana altistuneet lapset syntyvät yleensä keskimääräistä pienipainoisempina ja ennenaikaisina. Heillä on myös riski ruuansulatus- ja hengityselimistön ongelmiin. Crackin, kuten muidenkin psykoaktiivisten huumeiden käyttö raskausaikana nostaa merkittävästi lapsen riskiä kärsiä vastasyntyneen vieroitusoireyhtymästä. Lapsella voi myös ilmetä syömisen ja nukkumisen vaikeuksia, muutoksia tajunnan tasossa, stressioireita, herkkyyttä, motorisia ongelmia, muutoksia reflekseissä sekä yleisiä vieroitusoireita. (Xavier ym. 2017.) Crackin käyttö on yhdistetty ennenaikaiseen synnytykseen, pieneen pään ympärysmittaan ja sikiön pieneen kokoon sikiöikään verrattuna, sekä alhaiseen syntymäpainoon (Dos Santos ym. 2018; Da Silva ym. 2016). Crackille sikiöaikana altistuneilla lapsilla on suurempi riski myös kuulovaurioihin, vapinaan, hyperaktiivisuuteen ja levottomuuteen. (da Silva ym. 2016.)

Amfetamiini. Raskaudenaikainen amfetamiinialtistus lisää ennenaikaisuuden ja pienen syntymäpainon, sekä raskauden kestoon verrattaessa pienen syntymäpainon riskiä (Kahila & Kivistö 2019, 133). Kahila ja Kivistö kertovat, että amfetamiinille altistuneiden paino syntymähetkellä oli 10 tutkimusta sisältävän meta-analyysin perusteella keskimäärin 279 g alhaisempi, kuin vertailuryhmällä. Amfetamiinille altistuneilla vastasyntyneillä on ilmennyt syömisvaikeuksia, uneliaisuutta, ärtyisyyttä ja heikkoa lihasjänteyttä. On kuitenkin harvinaista, että vastasyntyneellä olisi lääkehoidoa vaativia vieroitusoireita. (Kahila & Kivistö 2019, 133.) Alle vuoden ikäisillä kohdussa amfetamiinille altistuneilla lapsilla on havaittu normaalia heikompaa motorista ja henkistä kehitystä. (Viteri ym. 2015.) Amfetamiini kertyy äidinmaitoon ja maidon pitoisuus on äidin plasmapitoisuuksiin verrattuna 2,8 – 7,5 –kertainen. Amfetamiinia

sisältävää äidinmaitoa juoneet lapset ovat itkuisia, levottomia ja ärtyisiä. (Kahila 2018, 273.)

Raskaudenaikainen metamfetamiinin käyttö saattaa suurentaa pienen syntymäpaineen riskiä (Huumeongelmaisen hoito 2018). Metamfetamiinille altistuneiden vastasyntyneiden ja imeväisikäisten kuolleisuus on suurempi, kuin muilla (Kahila & Kivistö 2019, 133). Metamfetamiinille altistuneiden vastasyntyneiden lihasjänteisyys ja viireystila saattavat olla alentuneita verrattaessa altistumattomiin. Kuitenkin hereillä ollessaan huumeille altistuneet ovat rauhattomia, säpsähteleviä ja vapisevia. Vuoden ikään mennessä sikiöaikana metamfetamiinille altistuneilla lapsilla ei vielä ole havaittu ongelmia kognitiivisissa kyvyissä (Kahila 2018, 273).

Opiaatit. Raskausaikana opiaateille altistuneet vastasyntyneet ovat kooltaan keskimäärin pienempiä kuin altistumattomat. Altistuneiden pituus, paino ja päänympärysyntymähetkellä ovat keskimäärin pienempiä kuin altistumattomilla. (Huumeongelmaisen hoito 2018; Kahila 2018, 274 – 275.) Toistuva, raskauden loppuun saakka jatkuva opiaattialtistus aiheuttaa sikiöille vieroitusoireita. Vieroitusoireet ovat yleisiä, käsittäen jopa 60 – 90 % altistuneista. Vastasyntyneiden vieroitusoireita ovat keskushermostoperäiset oireet ja kohtaukselliset oireet, autonomisen hermoston aikaansaamat oireet, univalverytmin häiriöt, heikko painon nousu, kuivuminen, syömisongelmat, oksentelu ja mahasuolikanavan oireilu. (Kahila 2018, 274 – 275.) Kahila ja Kivistö (2019) luettelevat myös muita oireita, kuten löysät ja vetiset ulosteet, aivastelu, haukottelu, hikoilu, nenän tukkoisuus, ihon marmoroituminen, tihentynyt hengitys, nenäsiipihengitys, kuume, kimeä itkuääni, yliaktiivinen Moron heijaste, lyhyt syötönjälkeinen uni, tärinä, vapina, kouristukset, lihasnykinät, voimakas imeminen ja hankaumat nilkkojen, polvien sekä nenän alueella. Kahila ja Kivistö kertovat vieroitusoireiden alkavan yleensä 1 – 3 vuorokauden kuluttua syntymästä. Alhon ym. (2018) mukaan loppuraskaudessa huumeille altistuneita vauvoja seurataan sairaalassa viiden päivän ajan mahdollisten vieroitusoireiden toteamiseksi.

Taulukko 4. Yhteenveto naisen raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutuksista lapseen

Kannabis	Kokaiini	Amfetamiini	Opiaatit
Nykinä	Aikainen syntymä	Ennenaikaisuus	Aivastelu
Näköjärjestelmän kehityksen viivästyminen	Kasvun hidastumat	Heikko lihasjänteys	Autonomisen hermoston aikaansaamat
Pieni syntymäkoko	Pieni päänympärys	Normaalia heikompi henkinen ja motorinen kehitys	Hankaumat: nilkat, polvet, nenä
Säpsähtely	Pieni syntymäpaino	Pieni syntymäpaino	Haukottelu
Tehohoidon tarve	Pienipainoisuus raskauden keston nähden	Pieni syntymäpaino raskauden keston nähden	Heikko painon nousu
Vapina	Riippuvuus	Syömisvaikeudet	Hikoilu
Yliaktiivinen Moron heijaste	Synnynnäiset poikkeamat	Uneliaisuus	Ihon marmoroituminen
Ärtyisyys	Lihaskouristukset	Ärtyisyys	Keskushermostoperäiset
	Tärinä		Kimeä itkuääni
	Unettomuus	Imetyksen aiheuttamat:	Kohtaukselliset
	Vaikeudet syöttämisessä	Itkuisuus	Kouristukset
		Levottomuus	Kuivuminen
	Crack-kokaiini:	Ärtyisyys	Kuume
	Alhainen syntymäpaino		Lihasykinät
	Ennenaikainen syntymä	Metamfetamiini:	Lyhyt syötönjälkeinen uni
	Herkkyys	Alentunut lihasjänteys	Löysät ja vetiset ulosteet
	Hyperaktiivisuus	Alentunut vireystila	Mahasuolikanavan oireilu
	Kuulovauriot	Kuolema (vastasyntyneet ja imeväisikäiset)	Nenän tukkoisuus
	Levottomuus	Pieni syntymäpaino	Nenänsiipihengitys
	Motoriset ongelmat	Rauhottomuus	Oksentelu
	Muutokset reflekseissä	Säpsähtely	Syömisongelmat
	Muutokset tajunnan tasossa	Vapina	Tihentynyt hengitys
	Nukkumisen vaikeus		Tärinä
	Pieni päänympärys		Univalverytmin häiriöt
	Ruuansulatus- ja hengityselimistön ongelmat		Vapina
	Stressioireet		Vastasyntyneen pieni koko
	Syömisvaikeus		Voimakas imeminen
	Vapina		Yliaktiivinen Moron heijaste
	Yleiset vieroitusoireet		
	Imetyksen aiheuttamat:		
	Aivosolujen kehityksen ongelmat		
	Kasvun hidastuminen		
	Lihasynteyden heikkous		
	Unihäiriöt		
	Vapina		
	Ärtyneisyys		

Taulukkoon 4 on laadittu yhteenveto kirjallisuuskatsauksen avulla löydetyistä tuloksista, joissa käsitellään raskaana olevan naisen huumeiden käytön vaikutuksia lapseen. Yhteinen oire kaiken raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutuksista on lapsen syntyminen pienikokoisena. Raskauden aikana huumeille altistuneilla esiintyi myös yleisesti vapinaa syntymän jälkeen.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön tulosten pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailevaa kirjallisuuskatsausta hyödyntäen vastata kysymyksiin: Miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa raskaana olevaan naiseen, miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa sikiöön, ja miten raskaudenaikainen huumeiden käyttö vaikuttaa syntyvään lapseen? Lapseen kohdistuvissa vaikutuksissa rajasimme lapsen iän enintään yhteen vuoteen.

Huumeiden käytöllä on useita negatiivisia vaikutuksia raskaana olevaan naiseen, hänen terveyteensä ja hyvinvointiinsa, sekä raskauteen. Opiaattien käyttö aiheuttaa naisilla epäsäännöllisiä kuukautisia. Tämä voi olla yksi osasy siihen, että nainen tulee raskaaksi tietämättään, toisaalta myös elämäntyyllillä on asiaan vaikutusta. Noin puolet raskauksista on suunnittelemattomia ja tämän myötä odottavan naisen huumeiden käyttö jatkuu raskauden alussa, kuten ennen raskautta, ja näin ollen sikiö altistuu huumeille. Kun nainen saa tietää raskaudesta, hän tekee tietoisien päätöksen huumeiden käytön jatkosta sen hetkisten voimavarojensa ja tietonsa perusteella, sekä mahdollisuuksien mukaan.

Kannabiksen käyttö on mitattavissa raskaana olevan naisen verestä vielä kuukauden kuluttua käytöstä, ja näin ollen sikiö on pitkään kannabiksen vaikutusten alaisena, vaikka nainen ei kannabista päivittäin tai viikoittain käyttäisikään. Kannabiksen käyttö voi aiheuttaa raskaana olevalle naiselle ahdistusta tai jopa psykoosin. Psykoosissa naisen todellisuudentaju horjuu, ja aiheuttaa riskin raskaudelle. Mielenterveyteen liittyvät ongelmat voivat aiheuttaa hankaluuksia äitinä toimimiselle ja lapsen turvallisuudelle. Mielenterveyteen liittyvien vaikutusten lisäksi huumeiden käytöllä on naisen terveyteen merkittäviä negatiivisia vaikutuksia.

Kokaiinin käyttö raskauden aikana lisää useita terveystriskejä, sekä raskauden kulkuun liittyviä riskejä. Terveyteen liittyviä riskejä ovat esimerkiksi sydän- ja verisuoni-ongelmat, sekä aliravitsemus ja anemia, joiden merkitys korostuu raskauden aikana. Koska kokaiini vaikuttaa nopeasti, mutta myös sen vaikutus lakkaa pian, on sen käyttäjillä suuri riski useiden annosten ottamiseen. Kokaiinin käyttäjien lisäksi

myös amfetamiinin käyttäjät altistuvat vakavien sydänsairauksien riskille. Amfetamiinin käyttäjillä on lisäksi esimerkiksi suurentunut raskausmyrkytyksen riski, joka on vaarallinen raskaana olevalle naiselle ja sikiölle. Opiaattien käyttö voi johtaa useiden muiden oireiden lisäksi jopa sydänpysähdykseen ja kuolemaan.

Raskaana olevan naisen huumeiden käyttö aiheuttaa sikiölle negatiivisia vaikutuksia. Huumeiden käytön vakavimmat vaikutukset sikiölle ovat ennenaikainen syntymä sekä sikiön kuolema. Nämä riskit ovat havaittavissa kaikkien tässä opinnäytetyössä käsiteltyjen huumeiden kohdalla. Kaikkien katsaukseen valittujen huumeiden käyttö myös vaikuttaa heikentävästi sikiön kasvuun. Kannabis poistuu elimistöstä hitaasti, joten sen vaikutukset sikiöön kestävät pitkään. Kokaiini kertyy lapsiveteen, kohdunseinämiin ja sikiökalvoihin, ja sen vuoksi sikiö altistuu kokaiinille vielä sen jälkeen, kun raskaana olevan naisen päihtymystila huumeiden vaikutuksesta on jo päättynyt. Tieto siitä, että sikiön huumealtistus on pidempikestoinen, kuin raskaana olevan naisen, herättää kysymyksen siitä, pitäisikö raskaana olevien huumeita käyttävien naisten pakkohoito olla mahdollista Suomessa. On eettisesti arveluttavaa, että raskaana olevat naiset aiheuttavat huumeiden käytöllään sikiölle ja myöhemmin lapselle välittömiä oireita ja pitkäaikaisia vaikutuksia.

Raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutukset näkyvät syntyvässä lapsessa yleensä välittömästi syntymän jälkeen. Monet syntyvät ennenaikaisina ja pienikokoisina raskauden keston nähden. Syntyvällä lapsella on usein myös monenlaisia vieroitusoireita syntymän jälkeen, sekä suuri riski saada syntymässä tartunta äidin mahdollisesta sukupuolitaudista. Monet huumeet imeytyvät äidinmaitoon, joten huumeita käyttävän naisen kohdalla imetys ei ole suotavaa. Tässä opinnäytetyössä tutkituista huumeista erityisesti kokaiinille ja opiaateille raskausaikana altistuneilla lapsilla ilmeni syntymän jälkeen vieroitusoireita. Kokaiinin kohdalla vieroitusoireet ilmenevät mm. vapinana, unettomuutena ja lihaskouristuksina. Opiaattien vieroitusoireet puolestaan ilmenevät edellä mainittujen lisäksi jopa keskushermoston ja autonomisen hermoston häiriöinä, univalverytmin häiriöinä ja erilaisina kohtauksina. Amfetamiinille raskausaikana altistuminen näkyy lapsessa heti syntymän jälkeen mm. ärtyisyytenä, uneliaisuutena sekä syömisen vaikeuksina. Sen myöhempiä vaikutuksia ovat hitaus henkisessä ja motorisessa kehityksessä. Kannabisaltistus raskauden

aikana ilmenee syntymän jälkeen mm. vapinana, ärtyisyytenä ja yliaktiivisena Moron heijasteena, ja lisäksi se voi aiheuttaa keskushermostoperäisiä ongelmia, kuten kehitysviivästymiä näköjärjestelmässä sekä säpsähtelyä. Koska raskaana olevan naisen kannabiksen käyttö voi aiheuttaa naiselle mielenterveyden ongelmia, saattaa hänellä olla sen seurauksena haasteita lapsen hoidossa, jolloin lapsi voi jäädä vaille tarvitsemaansa hoitoa.

Kahilan ja Kivistön (2019) mukaan raskaana olevan naisen huumeiden käyttö vaikuttaa lapseen paitsi lyhyellä, myös pitkällä aikavälillä. (Taulukko 5.). Raskaana olevan naisen huumeiden käyttö vaikuttaa esimerkiksi lapsen koulumenestykseen ja kognitiivisiin toimintoihin, ja heillä esiintyy aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöitä ja käytöshäiriöitä. Tässä opinnäytetyössä olemme rajanneet lapsen iän vuoden ikään, ja sen vuoksi vain toteamme, että myös pitkäaikaisvaikutuksia on.

Taulukko 5. Huumeiden vaikutukset sikiöön ja lapseen (Kahila & Kivistö 2019).

	Kannabis	Opioidit	Kokaiini	Metamfetamiini
Sikiön kasvu	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Elinten epämuodostumat	Ei	Tulokset ristiriitaisia	Ei	Ei
Vastasyntyneellä selvät virtoitusoireet ja oireisiin usein lääkehoito	Ei	Kyllä	Ei	Ei
Syntymänjälkeinen kasvu	Ei	Ei	Tulokset ristiriitaisia	Ei juurikaan tutkimustietoa
Kognitiiviset toiminnot	Kyllä	Tulokset ristiriitaisia	Kyllä	Ei juurikaan tutkimustietoa
Kielelliset taidot	Ei	Ei juurikaan tutkimustietoa	Kyllä	Ei juurikaan tutkimustietoa
Koulumenestys, akateemiset taidot	Kyllä	Tulokset ristiriitaisia	Kyllä	Ei juurikaan tutkimustietoa
Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöt	Kyllä	Tulokset ristiriitaisia	Kyllä	Ei juurikaan tutkimustietoa
Käytöshäiriöt	Kyllä	Tulokset ristiriitaisia	Kyllä	Ei juurikaan tutkimustietoa

Tässä opinnäytetyössä lapsen ikä rajattiin yhteen vuoteen, ja sen vuoksi todetaan vain, että raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on myös monia pitkäaikaisvaikutuksia lapseen.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Raskaudenaikainen huumeiden käyttö on eettisesti arveluttavaa. Raskauden aikana huumeita käyttävä nainen altistaa huumeiden vaikutukselle paitsi itsensä,

myös syntymättömän lapsensa. Huumeiden vaikutukselle altistuu näin ollen kaksi henkilöä, joista vain toinen tekee sen tietoisesti. Raskaana olevan naisen huumeiden käytöllä on kuitenkin vakavia vaikutuksia syntyvään lapseen, ja sen vuoksi on ristiriitaista, ettei syntyvää lasta voida suojella huumeiden vaikutuksilta. Tällä hetkellä Suomessa raskaana olevan naisen huumeista vieroittuminen perustuu käytännössä vapaaehtoisuuteen. Syntymättömällä lapsella ei näin ollen oikeuksia ole.

Huumeiden käytön aloittamisen ennaltaehkäisy on tärkeää, koska siten voitaisiin välttää myös monet eettisesti ongelmalliset tilanteet, joissa huumeiden käyttö vahingoittaa muita kuin itse käyttäjää. Huumeiden käytön lopettamiseen löytyy monia eri hoitovaihtoehtoja, riippuen käyttäjän tilanteesta ja käytettävästä huumeesta. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä käytössä on mm. Hyvä alku elämälle -hoitoketju, joka käsittää toimintaohjeet erilaisia päihteitä käyttävän raskaana olevan naisen hoidosta ja perheen tukemisesta raskauden aikana (HAL-työryhmä 2019). Hoitoketjua käytetään sekä perusterveydenhuollossa, että erikoissairanhoidossa sen mukaan, missä raskaana oleva huumeiden käyttäjä kohdataan. Tämän hoitoketjun avulla voidaan tarjota apua ja hoitoa niin huumeita käyttävälle naiselle, kuin hänen syntymättömälle lapselleen ja muullekin lähipiirille.

Opinnäytetyön lähdemateriaalien valinnassa on käytetty erityistä tarkkaavuutta ja lähteet on valittu niiden luotettavuuden mukaan, jotta opinnäytetyöllä voitaisiin saavuttaa luotettava ja laadukkaita tuloksia. Erityistä huomiota on kiinnitetty lähteiden tuoreuteen ja siihen, että tieto on näyttöön perustuvaa.

7.3 Yleinen pohdinta ja jatkotutkimusaihe

Raskaudenaikaisen huumeiden käytön vaikutuksia ei ole tutkittu Suomessa kovin paljoa, ja sen vuoksi aihe on erityisen mielenkiintoinen. Raskaana olevien huumeiden käyttäjien määrä ei ole tällä hetkellä tiedossa. Tämä tieto olisi arvokasta niin hoitoalalla työskenteleville, kuin koko yhteiskunnalle.

Vaikka opinnäytetyössä esiteltiin eri huumeiden vaikutuksia, niin käytännössä huumeiden sekakäyttö on varsin yleistä. Sekakäytön myötä raskaana olevaan naiseen ja lapseen vaikuttavat pahimmillaan samanaikaisesti useat eri huumeet, sekä muut

päihteet. Tämä seikka ohjaa myös monia tutkimuksia, sillä sekakäytön vuoksi usein ei pystytä todistamaan mikä vaikutus johtuu mistäkin huumeesta. Tämän lisäksi huumeiden laittomuus aiheuttaa riskin sille, ettei kaikkia huumeita käyttäviä äitejä tavoiteta tai tunnisteta, ja näin ollen nämä huumeäidit jäävät tutkimusten ulkopuolelle ja vääristävät tilastoja. Mikäli raskaus keskeytyy ennenaikaisesti, ei raskaus välttämättä tule kenenkään tietoon.

Huumeiden käyttöön liittyy aina myös elintapoihin liittyviä haasteita ja riskejä. Rahat voivat olla vähissä, koska ne kuluvat huumeisiin. Rahaongelmat ja laitton huume-kauppa voivat aiheuttaa raskaana olevalle naiselle väkivallan uhan, ja riskin ajautua rikollisuuteen tai prostituutioon. Likaiset neulat aiheuttavat riskin infektioille tai tartuntataudeille. Huumeita käyttävän naisen ravitsemus ei välttämättä ole terveellinen, ja heillä on toisinaan aliravitsemusta ja anemioita. Yhteenvetona voidaan todeta, että huumeiden käyttöön liittyy useita raskaana olevaa naista, sikiötä, ja lasta uhkaavia, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä turvallisuusriskejä. Koti, jossa käytetään huumeita, ei ole sopiva asuinpaikka lapselle. Mikäli lapsi joutuu elämään kodissa, jossa huumeiden käyttö on normaalia, on se paitsi riski lapselle, se myös ohjaa hänen käsitystään siitä, millaista on normaali elämä. Riskinä on näin ollen, että jos ei huumeongelmaa saada tunnistettua ja pysäytettyä, huumeongelma periytyy sukupolvesta toiseen. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että huumeiden käyttö tunnistetaan mahdollisemman aikaisessa raskauden vaiheessa ja raskaana olevat naiset saadaan hoidon piiriin.

Raskaana olevan naisen huumeiden käyttö vaikuttaa naisen omaan terveyteen ja hyvinvointiin, raskauden kulkuun, sikiöön, sekä syntyvään lapseen ja hänen elämänsä. Raskaudenaikainen huumeiden käyttö voi pahimmillaan aiheuttaa sikiön, ja myöhemmin lapsen, tai äidin kuoleman. Opiaattiriippuvaisten naisten on mahdollista saada raskauden aikana opioidikorvaushoitoa, ellei huumeista vieroittuminen onnistu. Mikäli nainen ottaa mahdollisimman aikaisessa raskauden vaiheessa yhteyttä hoitavaan tahoon, on hänellä mahdollisuus päästä nopeasti avun ja tuen piiriin, ja sen myötä naisella ja sikiöllä on suurempi mahdollisuus voida hyvin ja elää.

Koska huumeita käyttävän naisen raskaus on riskiraskaus, se vaatii erityistason seuranta. Tämä tarkoittaa, että huumeita käyttävän naisen raskauden seurannasta

koituu yhteiskunnalle suurempi lasku, kuin normaalista raskauden seurannasta. Lisäksi huumeiden käytölle altistunutta syntyvää lasta saatetaan erilaisten oireiden ja ongelmien vuoksi joutua hoitamaan ja tarkkailemaan sairaalassa pidemmän aikaa kuin altistumatonta lasta, joten tästäkin koituu ylimääräisiä kustannuksia yhteiskunnalle. Huumeista johtuvat ongelmat tulevat yhteiskunnalle kalliiksi. Tämän vuoksi tulisi huumeiden käytön aloittamisen ennaltaehkäisyä ja huumevalistusta entisestään kehittää ja siihen panostaa yhteiskunnankin tasolta.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on lapseen monia vakaviakin vaikutuksia, jotka ilmenevät vasta myöhemmällä iällä. Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin ainoastaan alle 1-vuotiaan lapsen oireistoa, mutta monissa opinnäytetyössä käytetyissä lähteissä esiteltiin myös vanhemmilla lapsilla tavattuja oireita. Kahila (2018, 273) toteaa raskaudenaikaisen huumealtistuksen aiheuttavan viiden vuoden ikään mennessä mm. käytöshäiriöitä, ahdistuneisuutta, masennusta sekä ADHD-oireita. Kahila & Kivistö (2019, 132) kertovat, että kannabikselle raskausaikana altistuneilla on havaittu visuomotorisia haasteita, ADHD-oireita sekä ongelmia lukemisen oppimisessa ja tarkkaavuuden suuntaamisessa. Myös amfetamiinille ja metamfetamiinille altistuminen raskausaikana aiheuttaa ongelmia pitkälle pikkulapsi-ikään saakka (Kahila 2018, 273.). Viteri ym. (2015) esittelevät laajassa kirjallisuuskatsauksessaan usean huumeen pitkäaikaisvaikutuksia. He toteavat kokaiinialtistuksen aiheuttavan lieviä kielellisiä ongelmia sekä haasteita visuomotoriikassa, keskittymiskyvyssä ja työmuistissa. Kannabisaltistus aiheuttaa haasteita ongelmanratkaisukyvyssä, näkömuistissa sekä lukemisessa. Se myös lisää riskiä kannabiksen ja tupakan käytön aloittamiseen nuorella iällä. Opiaattialtistuksen vaikutuksen ilmenevät lähinnä silmien ja näkökyvyn ongelmina, sekä rauhatomuutena ja keskittymiskyvyn puutteena. Amfetamiinialtistuksen vaikutus puolestaan ilmenee matemaattisten taitojen ongelmina. (Viteri ym. 2015.) Raskaudenaikaisella huumeiden käytöllä on siis varsin vakaviakin pitkäaikaisvaikutuksia lapsen elämään, joten tämä olisi mielenkiintoinen ja hyödyllinen jatkotutkimuksen aihe.

LÄHTEET

- Aalto, M., Alho, H. & Niemelä, S. 2018. Huumeiden ja lääkkeiden käyttö sosiaalisena ja kansanterveydellisenä ongelmana: Huume- ja lääkeriippuvuus Suomessa. Teoksessa: Aalto, M. Alho, H. & Niemelä, S (toim). Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 11 – 13.
- Ahonen, O., Blek-Vehkaluoto, M., Ekola, S., Partamies, S., Sulosaari, V. & Uski-Tallqvist, T. 2015. Kliininen hoitotyö. Sisätauteja, kirurgisia sairauksia ja syöpätauteja sairastavan hoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 1. – 5. painos.
- Andersson, M. 2017. Päihteitä käyttävien odottavien äitien hoito kannattaa. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Suomen Valkonauhaliitto 7/2017, 16-18. [Viitattu 20.9.2019]. Saatavana: <https://www.suomenvalkonauhaliitto.fi/julkaisut/valkonauha-lehti/>
- Euroopan huumeraportti: Suuntauksia ja muutoksia. 2017. [Verkojulkaisu]. Luxemburg: Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 41-58. [Viitattu 20.9.2019]. Saatavana: <http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4541/TDAT17001FIN.pdf>
- HAL-työryhmä. 26.11.2019. Hyvä alku elämälle: Perheen raskaudenaikaiseen päihteettömyyteen tukeminen ja päihteitä käyttävän odottavan äidin hoitoketju Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä 2019. [Verkojulkaisu]. Seinäjoki: Etelä-Pohjamaan sairaanhoitopiiri. [Viitattu 20.5.2020]. Saatavana: http://www.epshp.fi/files/9707/Paihteita_kayttavan_odottavan_aidin_HAL_hoitoketju.pdf
- Hotus. Ei päiväystä. Näyttöön perustuva toiminta. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.10.2019]. Saatavana: <https://www.hotus.fi/nayttoon-perustuva-terveyden-huolto/>
- Ihme, A. & Rainto, S. 2015. Naisen terveys. 3. uudistettu painos. Helsinki: Edita
- Jalanko, H. 2009. Voinnin ja kehityksen seuranta. [Verkkoartikkeli]. Duodecim Terveyskirjasto. [Viitattu 26.2.2020]. Saatavana: Duodecim Terveyskirjasto. Vaatii käyttöoikeuden.
- Jätevesitutkimus. 16.10.2019. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 31.10.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>
- Kahila, H. 2018. Raskaus, imetys ja lapsen varhainen kehitys: Raskausaika. Teoksessa: Aalto, M. Alho, H. & Niemelä, S (toim). Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 272 – 279.

- Kahila, H. & Kivistö, K. 2019. Huumeet ja raskaus. [Verkkoartikkeli]. Lääketieteellisen aikakauskirja Duodecim 135 (2), 131-137. [Viitattu 19.9.2019]. Saatavana: <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo14737.pdf>
- Kosola, S., Niemelä, E. & Niemelä S. 2018. Päihdekokeilut – normaalia nuoruutta vai alkava häiriö? [Verkkoartikkeli]. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 134 (8), 865-72. [Viitattu 14.4.2020]. Saatavana: <https://www.duodecim-lehti.fi/duo14288>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki.
- L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki.
- L 30.12.2010/1326. Terveystenhuoltolaki.
- Lääketieteen sanasto: Perforaatio. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Duodecim Terveyskirjasto. [Viitattu 8.2.2020]. Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt02558&p_hakusana=perforaatio
- Lääketieteen sanasto: Perinataalinen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Duodecim Terveyskirjasto. [Viitattu 9.2.2020]. Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt02571
- Lääketieteen sanasto: Prenataalinen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Duodecim Terveyskirjasto. [Viitattu 6.2.2020]. Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt02717
- Nkansah-Amankra, S. & Minelli, M. 2016. "Gateway hypothesis" and early drug use: Additional findings from tracking a population-based sample of adolescents to adulthood. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 23.10.2019]. Saatavana: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4929049/#bb0085>
- Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017. 2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti 37/2018. [Viitattu 20.9.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet/huumeet/paihdehuollon-huumeasiakkaat>
- Rautava-Nurmi, H. Westergård, A. Henttonen, T. Ojala, M. & Vuorinen, S. 2019. Hoitotyön taidot ja toiminnot. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 6. uudistettu painos.
- Sairanen, S. 2009. Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Päihdelinkki.fi. [Viitattu 25.11.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/amfetamiini-metamfetamiini-seka-muut-piristeet>

- Sairanen, S. 2015a. Kokaiini ja crack. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Päihdelinkki.fi. [Viitattu 25.11.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kokaiini-ja-crack>
- Sairanen, S. 2015b. Opiaatit – morfiini ja heroini. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Päihdelinkki.fi. [Viitattu 23.10.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/opiaatit-morfiini-ja-heroini>
- Sairanen, S. 2019. Kannabis (marihuana ja hasis). [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Päihdelinkki.fi. [Viitattu 25.11.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabis-marihuana-ja-hasis>
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasa: Vaasan yliopisto. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62, Julkisjohtaminen 4
- Sulosaari, V. & Kajander-Unkuri, S. 2015. Integroitu kirjallisuuskatsaus. Teoksessa: M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja, sarja A73, alkamissivu 110 – 119.
- Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. 2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti 2/2019. [Viitattu 20.9.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet/huumeet/suomalaisten-huumeiden-kaytto-ja-huumeasenteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Päihderiippuvuus. [Verkkosivu]. Helsinki: THL. [Viitattu 30.10.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/paihderiippuvuus>
- World Drug Report 2019: Booklet 1. 2019. [Verkkojulkaisu]. Wien: YK. [Viitattu 15.12.2019]. Saatavana: https://wdr.unodc.org/wdr2019/pre-launch/WDR19_Booklet_1_EXECUTIVE_SUMMARY.pdf

KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LÄHTEET

- Aalto, M. 2018. Huumeet ja mielenterveys. Teoksessa: Aalto, M. Alho, H. & Niemelä, S (toim). Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 199 - 202.
- Alho, H. Aalto, M. Castrén S. Hytinantti, T. Kahila, H. Komulainen, J. Niemelä, S. & Simojoki, K. 2018. Huumeongelman hoito. [Verkkoartikkeli]. Käypä hoito – suositus (Päivitystiivistelmä). Duodecim 134 (10), 1049-1051. [Viitattu 11.3.2020]. Saatavana: Medic - tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Dos Santos, JF. De Melo Bastos Cavalcante, C. Barbosa, FT. Gitaí, DLG. Duzzioni, M. Tilelli, CQ. Shetty, AK. & de Castro, OW. 27.6.2018. Maternal, fetal and neonatal consequences associated with the use of crack cocaine during the gestational period: a systematic review and meta-analysis. [Verkkoartikkeli]. Brazil: Arch Gynecol Obstet. [Viitattu 25.3.2020]. Saatavana: Medline / Pubmed - tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Fang, X. & Yue, L. 2012. Cocaine abuse: pharmacology, treatment and relapse prevention. [E-kirja]. New York, Nova Science Publishers c2012. [Viitattu 11.3.2020]. Saatavana: ebsco eBook Collection - kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Gray, TR. Eiden, RD. Leonard, KE. Connors, GJ. Shisler, S. & Huestis, MA. 13.7.2010. Identifying prenatal cannabis exposure and effects of concurrent tobacco exposure on neonatal growth. [Verkkoartikkeli]. Usa: Clin Chem. [Viitattu 24.3.2020]. Saatavana: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20628142>
- Huumeongelman hoito. Käypä hoito -suositus. 2018. [Verkkosivu]. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. [Viitattu 8.4.2020]. Saatavana: <https://www.kaypahoito.fi/hoi50041>
- Kahila, H. 2018. Raskaus, imetys ja lapsen varhainen kehitys: Raskausaika. Teoksessa: Aalto, M. Alho, H. & Niemelä, S (toim). Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 272 – 279.
- Kahila, H. & Kivistö, K. 2019. Huumeet ja raskaus. [Verkkoartikkeli]. Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim 135 (2), 131-137. [Viitattu 07.02.2020]. Saatavana: <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo14737.pdf>
- Kivelä, P. 2018. Huumeiden aiheuttamat elimelliset terveyshaitat. Teoksessa: Aalto, M. Alho, H. & Niemelä, S (toim). Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 206 - 212.
- Maeda, A. Bateman, B. Clancy, C. Creanga, A. & Leffert, L. 2014. Opioid abuse and dependence during pregnancy: temporal trends and obstetrical outcomes.

- [Verkkoartikkeli]. *Anesthesiology*. Vol.121, 1158-1165. [Viitattu 2.4.2020]. Saatavana: <https://anesthesiology.pubs.asahq.org/article.aspx?articleid=1936522>
- Nel, S. & Geraghty, S. 2017. Amphetamine use in pregnancy: Perinatal approaches to improve maternal and neonatal outcomes. [Verkkoartikkeli]. *British Journal of Midwifery*, 25(9), 552-555. [Viitattu 25.3.2020]. Saatavana: https://pdfs.semanticscholar.org/4210/1746f45118b6d023318d4db47bdf039ab42f.pdf?_ga=2.96152988.1485021857.1585166414-1057028720.1581627502
- Reitan, T. & Weding, L. 2012. Gravida missbrukare inom LVM-vården. [Verkkoartikkeli]. *Institutionsvård i fokus* nr 9 2012. [Viitattu 17.2.2020]. Saatavana: <https://www.stat-inst.se/webbshop/9-2012-gravida-missbrukare-inom-lvm-var-den/>
- da Silva, F.M., Algeri, S., da Cunha, A.A.D. & de Oliveira, C.P. 2016. Crack in Pregnancy: Consequences in Fetus and Newborn Growth/Development. [Verkkoartikkeli]. *Journal of Nursing* 10 (6), 4934-41. [Viitattu 26.3.2020]. Saatavana: <https://periodicos.ufpe.br/revistas/revistaenfermagem/article/view/11275/12915>
- Soares, A., Silva, I., Dourado, G., Costa, M. & Monteiro, C. 2016. Obstetric Complications of the Consumption of Cocaine/Crack During Pregnancy: Integrative review. [Verkkoartikkeli]. *Journal of Nursing UFPE On Line* 10(3): 1143-8, March 2016. [Viitattu 6.3.2020]. Saatavana: <https://pdfs.semanticscholar.org/8b3b/9c4cd5b20d947a35fa6cab11a261d3e6a532.pdf>
- Viteri, O.A., Soto, E.E., Bahado-Singh, R.O., Christensen, C.W., Chauhan, S.P. & Sibai, B.M. 2015. Fetal Anomalies and Long-Term Effects Associated with Substance Abuse in Pregnancy: A Literature Review. [Verkkoartikkeli]. *American Journal of Perinatology* 2015; 32(05): 405-416. [Viitattu 25.3.2020]. Saatavana: <https://www.thieme-connect.com/products/ejournals/html/10.1055/s-0034-1393932>
- Xavier, D., Gomes, G., Ribeiro, J., Mota, M. & Alvarez, S. 2017. Use of crack in pregnancy: repercussions for the newborn. [Verkkoartikkeli]. *Investigación y Educación en Enfermería* 2017; 35(3). [Viitattu 6.3.2020]. Saatavana: https://www.researchgate.net/publication/320995738_Use_of_crack_in_pregnancy_Repercussions_for_the_newborn

LIITTEET

Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen artikkelitaulukko

Liite 1. Artikkelitaulukko

Tekijä (t), lähde	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto/aineistonkeruu	Analyysimenetelmä	Keskeiset tulokset
Aalto, M. 2018 Huumeet ja mielenterveys	Kirjan tavoitteena on: tukea päihdehoidon kehittämistä ja päihdelääketiedettä, sekä käytännön työtä ja edistää tutkimustiedon käyttöä ennaltaehkäisevässä työssä ja hoidossa.	Kirja		Kannabiksen käyttö voi aiheuttaa ahdistushäiriön tai psykoosin. Kannabiksen käyttö lisää skitsofrenian riskiä. Opiaattien käyttö tai vieroitus voivat aiheuttaa masennustilan, ja vieroitus voi aiheuttaa ahdistuneisuushäiriön.
Alho, H. Aalto, M. Castrén, S. Hytinantti, T. Kahila, H. Komulainen, J. Niemelä, S. & Simojoki, K. 2018 Huumeongelmaisen hoito	Käypä hoito -suositus. Päivystiivistelmä. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä.	Työryhmä	Työryhmä	Ei saa imettää, mikäli huumeiden käyttö jatkuu. Loppuraskaudessa huumeille altistuneita lapsia seurataan sairaalassa viisi päivää mahdollisten vieroitusoireiden toteamiseksi.
Dos Santos JF, de Melo Bastos Cavalcante C, Barbosa FT, Gitaí DLG, Duzioni M, Tilelli CQ, Shetty AK, de Castro OW. 2018 Maternal, fetal and neonatal consequences associated with the use of crack cocaine during the gestational period: a systematic review and meta-analysis	Meta-analyysin tarkoitus on tarkastella raskaudenaikaisen crackin käytön vaikutuksia äitiin, sikiöön ja vastasyntyneeseen.	Tiedonhaku tuotti yhteensä 7234 tulosta, joista seulottiin pois 7177. Jäljelle jäi 57 tekstiä, joista arvioinnin jälkeen poistettiin 47. Jäljelle jäi 10, joista lopulta 9 valittiin meta-analyysiin.	Systemaattinen katsaus ja Meta-analyysi	Tarkasteltu kokaiinista uutetun crackin polttoa raskauden aikana. Crackin käyttöön on yhdistetty ennenaikainen synnytys, istukan irtoaminen, pieni pään ympärysmitta. pienikokoisuus verrattuna sikiön ikään ja alhainen syntymäpaino.

Fang, X. & Yue, L. 2012 Cocaine abuse: pharmacology, treatment and relapse prevention	Tämän tarkastelun tarkoituksena on antaa tietoa synnytystä edeltävästä kokaiini -altistuksesta, ja sen vaikutuksesta raskauteen ja istukan toimintaan.	E-kirja		Raskauden aikaisessa vaiheessa kokaiini-altistus voi lisätä keskenmenon riskiä. Myöhemmässä raskauden vaiheessa kokaiinin käyttö voi aiheuttaa istukan irtoamisen. Istukan irtauma voi johtaa vaikeaan verenvuotoon, ennenaikaiseen synnytykseen ja sikiökuolemaan. Kokaiinille raskauden loppuvaiheilla altistuneilla vauvoilla voi esiintyä syntyessään riippuvuutta ja he voivat kärsiä vieroitusoireista, kuten tärinästä, unetomuudesta, lihaskouristuksista ja vaikeuksista syöttämisessä. Kokaiini-altistuneilla vauvoilla voi olla pienempi pää, kasvu hidastunut, ja synnynnäisiä poikkeamia.
Gray TR, Eiden RD, Leonard KE, Connors GJ, Shisler S. & Huestis.MA. 2010 Identifying prenatal cannabis exposure and effects of concurrent tobacco exposure on neonatal growth	Tarkoituksena oli tunnistaa raskaudenaikainen kannabisaaltistus ja tutkia kannabiksen sekä samanaikaisen tupakka-altistuksen vaikutuksia vastasyntyneen kasvuun.	86 raskaana olevaa naista toimitti päivittäisen kannabiksen ja tupakan kulutuksen yksityiskohtaisen raportin läpi koko raskauden.		Synnytystä edeltävä kannabis -altistuminen liittyi sikiökautiseen kasvun vähentämiseen: alentunut syntymäpaino, lyhempi, pienempi pään ympärys.

Kahila, H. 2018. Raskaus, imetys ja lapsen varhainen kehitys	Kirjan tavoitteena on: tukea päihdehoidon kehittämistä ja päihdelääketiedettä, sekä käytännön työtä ja edistää tutkimustiedon käyttöä ennaltaehkäisevässä työssä ja hoidossa.	Kirja		-Huumeiden käyttöön liittyy kasvanut keskenmenon riski, sekä aivoverenvuodon tai aivoinfarktin riski äidillä ja sikiöllä. -Kannabikselle altistuneilla voi olla keskushermostoperäisiä oireita alle viikon iässä, joita ovat esim. vapina ja säpsähtely. Pitkäaikainen käyttö: ennenaikaisuuden ja pienipainaisuuden riski. Kohdunsisäisen sikiökuoleman riski. -Raskaudenaikainen opiaattien käyttö: ennenaikaisen synnytyksen riski, vaikutukset sikiön aivojen kehitykseen ja kasvuun, vauvojen pieni koko syntymähetkellä, vastasyntyneillä usein vieroitusoireita. -Kokaiinin käyttö, riskit: aliravitseminen, anemia, aivoverenvuoto, sydänongelmia, keskushermoston ja sydämen poikkeavuuksien riskiä, infarkteja, vauvan pienipainaisuus. -Amfetamiinialtistus, riskit: ennenaikainen synnytys, pienipainaisuus raskauden keston nähden, kohdunsisäinen kasvuhidastuma, useammin mekoniumin värjäämä lapsivesi. Amfetamiini kertyy äidinmaitoon. Metamfetamiinille altistuneet vauvat ovat rauhattomia, säpsähteleviä ja vapisevia.

Kahila, H. & Kivistö, K. 2019 Huumeet ja raskaus	Tarkoituksena oli kartoittaa raskaudenaikaisen huumeiden käytön terveydellisiä haittoja äitiin ja lapseen.	Kirjallisuuskatsaus	Kirjallisuuskatsaus	Raskaana olevan äidin huumeiden käyttö vaikuttaa raskauden kulkuun, vastasyntyneen vointiin, sekä lapsen ennusteeseen. Vaiikutukset riippuvat siitä, mitä aineita on käytetty, sekä annosmääristä ja ajankohdasta, milloin huumeita on käytetty raskauden vaiheeseen nähden.
Kivelä, P. 2018 Huumeiden aiheuttamat elimelliset terveyshaitat	Kirjan tavoitteena on: tukea päihdehoidon kehittämistä ja päihdelääketiedettä, sekä käytännön työtä ja edistää tutkimustiedon käyttöä ennaltaehkäisevässä työssä ja hoidossa.	Kirja		Pistettäviä huumeita käyttäessä on riski saada hiv, B-, C- tai D – hepatiitti. Kannabis aiheuttaa limaisuutta ja yskää, sekä äänen käheyttä. Opiaattien käyttö aiheuttaa mm. Pahoinvointia, ummetusta, suolitukoksia, aliravitsemusta, unettomuutta, seksuaalista haluttomuutta ja kyvyttömyyttä, sekä naisilla kuukautiskierron epäsäännöllisyyttä. Amfetamiinin seurauksesta verenpaine nousee ja myös keuhkoverenpaine voi nousta, sekä sydämen komplikaatioita voi aiheutua. Kokaiinin käyttö nuuskaamalla aiheuttaa nenäverenvuotoja, kroonista nuhaa, hajuaistin heikkenemistä. Myös nenän rustoinen väliseinä voi rikkoutua. Kokaiinin käyttö voi aikaansaada lihastuhon seurauksena munuaisvaurioita.

Maeda, A. Bateman, B. Clancy, C. Creanga, A. & Leffert, L. 2014 Opioid abuse and dependence during pregnancy: temporal trends and obstetrical outcomes	Tutkittiin maanlaajuisia opiaattien väärinkäytön suuntauksia raskauden aikana, sekä arvioitiin käytön vaikutuksia äitiin ja synnytykseen liittyen Yhdysvalloissa.	Aineisto kerättiin sairaaloista Yhdysvalloissa, vuosien 1998-2011 väliltä potilastiedoista.	Tilastanalyysi	Äidin opiaattien käyttöön liittyy kohonnut äitikuolleisuuden riski sairaalahoidon aikana. Myös sydänpysähdys, kohdunaikainen kasvuhidastuma, istukan ennenaikainen irtoaminen, lapsiveden vähäinen määrä, ennenaikainen synnytys, kuolleen lapsen synnytys, verensiirto, kalvojen ennenaikainen repeäminen ja keisarinleikkaus yhdistetään raskaudenaikaiseen opiaattien käyttöön.
Nel, S. & Geraghty, S. 2017 Amphetamine use in pregnancy: Perinatal approaches to improve maternal and neonatal outcomes	Tutkia amfetamiinin käyttöä hedelmällisessä iässä olevien naisten keskuudessa, sekä käytön vaikutuksia naiseen, sikiöön ja vastasyntyneeseen	Kirjallisuuskatsaus	Kirjallisuuskatsaus	Äidillä usein myös yleisiä huumeiden käyttämiseen liittyviä ongelmia: hammasongelmia, vajaaravitsemusta, mielenterveysongelmia, psykososiaalisia ongelmia sekä liian vähäistä terveyspalveluiden käyttöä. Äidillä riski istukan repeämiseen, ennenaikaiseen kalvojen puhkeamiseen, korkeaan verenpaineeseen, pre-eklampsiaan, aivo-verenkiertohäiriöön, anemiaan ja sydänoireisiin. Sikiöllä kasvuhäiriöitä istukan riittämättömyydestä johtuen, epämuodostumia, kuten huuli- tai kitalakihalkioita, sydämen ja raajojen epämuodostumia, pienempää päänympärystä sekä sikiökuoleman.

Reitan, T. & Weding, L. 2012 Gravida missbrukare inom LVM-vården	Raskaana olevien naisten tilanteen kartoitus LVM-lain mukaisessa päihdehoidossa (LVM=lag om vård av missbrukare, laki päihdeitä käyttävien hoidosta)	LVM:n puitteissa hoidettujen naisten haastattelut vuosilta 2000-2009.		Huumeita käyttävillä naisilla usein myös muita päihdeongelmia, sekä elämänhallintaan liittyviä haasteita. Eri huumeiden ja lääkkeiden sekakäyttö yleisintä, pelkän alkoholin sekä alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttö melko harvinaista. Lapset syntyivät keskimääräistä pienipainoisempina, ennenaikaisempina ja saivat syntymän jälkeen keskimääräistä matalammat Apgar-pisteet.
da Silva, F.M., Algeri, S., da Cunha, A.A.D. & de Oliveira, C.P. 2016 Crack in Pregnancy: Consequences in Fetus and Newborn Growth/Development	Selvittää raskaudenaikaisen crack-kokaiinin käytön vaikutukset sikiön ja syntyvän lapsen kasvuun ja kehitykseen	Kirjallisuuskatsaus	Kirjallisuuskatsaus	Äidille: kuumetta, pupillien laajentumista, henkistä epätasapainoa, proteinuriaa ja kouristuksia. Oireet samantapaiset kuin pre-eklampsia-assa. Lisää keskenmenon, istukan repeämisen, ennenaikaisen synnytyksen, kohdun repeämisen, maksan repeämisen, sydämen rytmihäiriöiden ja infarktien ja kuoleman riskiä. Sikiölle: jäykistää verisuonia, joten istukan verenkierron heikkeneminen voi aiheuttaa hypoksiaa, kasvun hidastumaa, asidoosia, iskemiasy, sydänkohtauksia, istukan verenvuotoa, korkeaa verenpainetta, takykardiaa, ja rytmihäiriöitä. Lisää riskiä alhaiseen syntymäpainoon, pieneen päänympärykseen, kuulovaurioihin, vapinaan, hyperaktiivisuuteen ja levottomuuteen.

Soares, A., Silva, I., Dou-rado, G., Costa, M. & Mon-teiro, C. 2016 Obstetric Complications of the Consumption of Co-caine/Crack During Pregnancy: Integrative re-view	Kokaiinia käyttävien ras-kaana olevien naisten ras-kaudenaikaiset komplikaatit	Kirjallisuuskatsaus	Kirjallisuuskatsaus	Kokaiinia käyttävillä naisilla paljon elintapoihin ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia. Naiset tulivat äitiyshuollon piiriin raskauden myöhäisessä vai-heessa. Vaikutukset synnytykseen: ennen-aikainen synnytys, istukan irtoa-minen, rytmihäiriöt.
Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääke-tieteen yhdistyksen aset-tama työryhmä 2018 Huumeongelmaisen hoito - Käypä hoito suositus	Suosituksen tavoitteena on lisätä tietoa ja selkeyttää huumeongelman hoitoa, sekä edistää verkostoitu-mista, parantaa moniam-matillista yhteistyötä ja vai-kuttaa asenteisiin. Suosi-tuksessa käsitellään huu-maavien aineiden sekä bentsodiatsepiinien ja huu-meiden sekakäytön aiheut-tamia terveysongelmia.	Systemaattinen kirjallisuus-haku	Systemaattinen kirjalli-suushaku	Jos odottava äiti käyttää huu-meita, on kyseessä riskiraskaus, ja sitä tulee seurata erikoissai-raanhoidossa. Raskaudenaikainen runsas kan-nabiksen käyttö voi suurentaa kohtukuoleman, kohdunsisäisen kasvuhidastuman ja ennenaikai-suuden riskiä. Raskaudenaikainen metamfeta-miinin käyttö saattaa hidastaa si-kiön kasvua, suurentaa ennenai-kaisuuden (raskaus kestää alle 37 viikkoa), pienen syntymäpainon (< 2 500 g) ja kohtukuoleman riskiä. Pitkäkestoisen opiaattialtistuksen jälkeen vauvan syntymäpaino, syntymäpituus ja vauvan päänympäryys saattavat olla keskimää-räistä pienempiä.

Viteri, O.A., Soto, E.E., Bahado-Singh, R.O., Christensen, C.W., Chauhan, S.P. & Sibai, B.M. 2015 Fetal Anomalies and Long-Term Effects Associated with Substance Abuse in Pregnancy: A Literature Review	Kartoittaa raskaudenaikaisen kokaiinin käytön vaikutuksia sikiön epämuodostumiin. Myös pitkäaikaisvaikutuksia kartoitettiin.	Kirjallisuuskatsaus	Kirjallisuuskatsaus	Kokaiinialtistus lisää sikiön riskiä saada epämuodostumia (aivot, virtsaelimet, verisuonet, raajat). Myös opiaattien käytössä sikiön epämuodostumien riski, mutta pienempi. Amfetamiinille/metanfetamiinille altistuminen lisää epämuodostumien riskiä (sydänverisuoniepämuodostumat, kampurajalat, normaalia pienempiä aivorakenteita). Alle vuoden ikäisillä lapsilla todettu normaalia heikompaa motorista ja henkistä kehitystä.
Xavier, D., Gomes, G., Ribeiro, J., Mota, M. & Alvarez, S. 2017 Use of Crack in Pregnancy: Reprecussions for the Newborn	Raskaudenaikaisen crack-kokaiinin vaikutukset vastasyntyneeseen lapseen	Crack-kokaiinille raskausaikana altistuneiden lasten vanhempien ja isovanhempien haastattelut	Kuvaileva, laadullinen haastattelututkimus	Vaikutukset vastasyntyneeseen: ennenaikainen synnytys, kuolema, aivomuutokset, vieroitusoireet, matala syntymäpaino, pienikokoisuus, ruuansulatus- sekä hengityselimistön ongelmat. Crack on psykoaktiivinen huume, joten ylittää myös sikiön veri-aivoesteen. Crack erittyy äidinmaitoon, ja aiheuttaa sitä kautta imetettynä lapselle oireita.